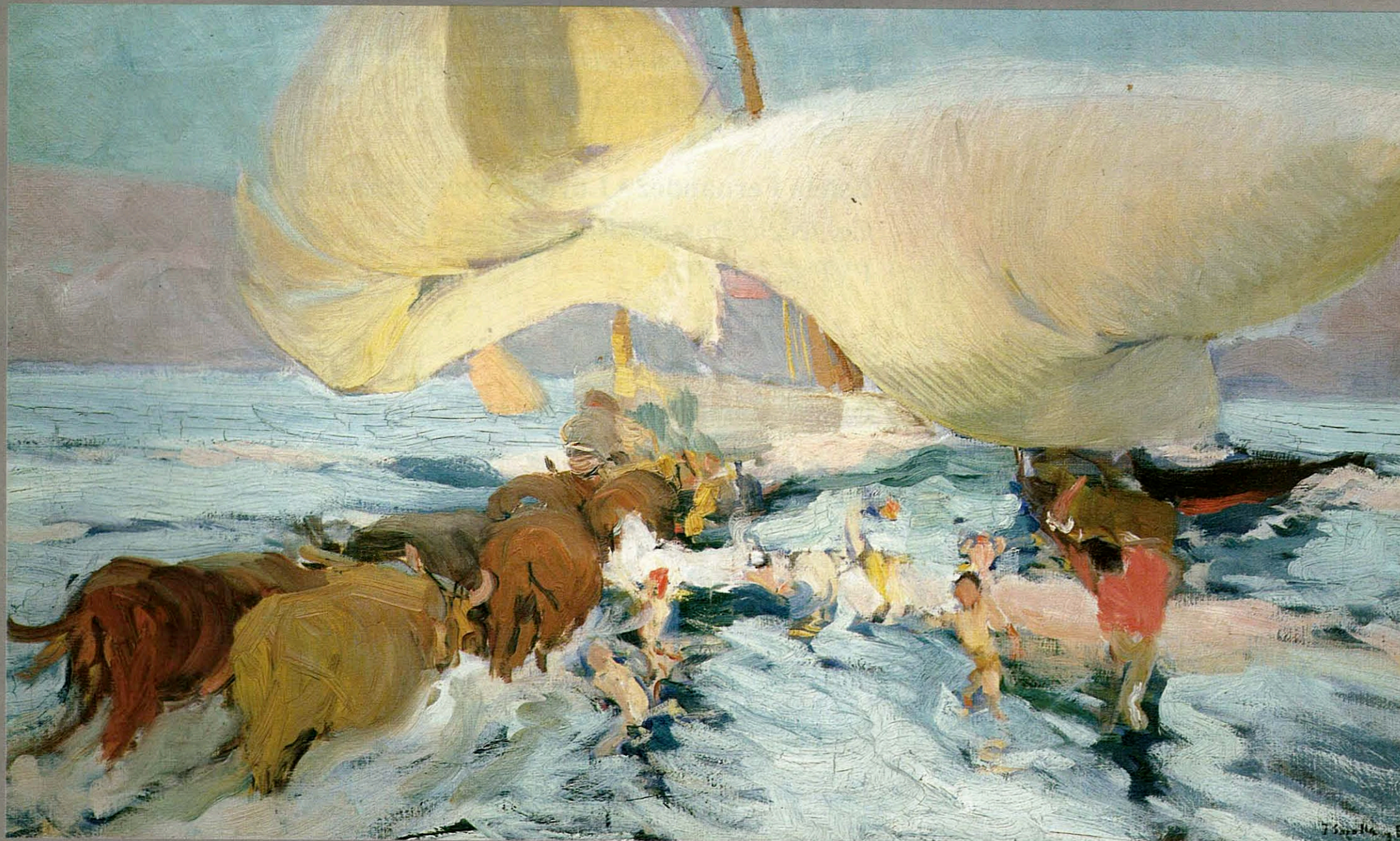

educar de 0 a 6 anys

- • • *Racó a racó. Activitats per treballar amb nens i nenes de 3 a 8 anys*

Estela Fernández • Lurdes Quer • Rosa M. Securun
 Col·lecció Dossiers Rosa Sensat, 51
 PVP: 2.750 PTA.

- • • En aquest dossier, les seves autores, a partir de l'experiència de molts anys de treball, ens expliquen com planificar i programar els Racons i ens presenten propostes concretes, més creatives unes, més sistemàtiques d'altres. Totes elles pensades, però, des d'una perspectiva funcional i lúdica.

R O S A
 S E N
 S A T

**Associació de Mestres
 Rosa Sensat**

Còrsega, 271, baixos
 Tel. (93) 237 07 01 • Fax (93) 415 36 80
 BBSRS (93) 415 67 79
 08008 Barcelona

Distribució: **Triangle S.L.** • C/ de Lepanto, 135-137 • 08013 BARCELONA
 Tel. (93) 265 18 21 • Fax (93) 265 15 94

editorial

Durant gairebé tres anys, el logotip que encapçala aquest editorial ha marcat el ritme i la incidència del *I Congrés de la Renovació Pedagògica*.

A Catalunya s'ha anat formant tot al llarg d'aquest segle, amb multitud de subjectes i objectius, en circumstàncies ben diverses, sovint adverses, una tradició de renovació pedagògica més rica com més arrelada en la realitat, que ha penetrat tant en l'estil i el pensament dels mestres i altres professionals de l'educació, en la concepció i realitat de l'escola i en el sentir de la societat.

S'ha forjat un estil propi de renovació pedagògica, marcat per la qualitat, per la valoració de la pràctica, pel rigor en l'acció i la reflexió, en la creativitat i la mesura i per l'obertura i la pluralitat, el qual ha acollit, adaptat i integrat fonts, tendències, mètodes i escoles de pensament en favor de l'educació dels infants i dels joves.

Des de 1981 aquesta tradició ha pogut incidir en un sistema escolar governat per primera vegada per la Generalitat de Catalunya. Ara fa tres anys semblà que els dotze anys d'aquesta nova situació ja perme-

tien fer un primer balanç i preparar una nova arrencada. Hereus, d'aquella tradició, els moviments de renovació pedagògica de Catalunya, en col·laboració amb un ampli ventall d'institucions acadèmiques i cíviques, han organitzat aquest *Congrés*.

Tres anys de treball de tot a tot azimut. La participació ha estat i és l'element clau del seu èxit, per començar, de sensibilització. Són centenars els mestres que hem col·laborat en el procés de jornades, trobades, seminaris, experiències.

Des d'INFÀNCIA convidem i encoratgem els nostres lectors, perquè, el proper febrer quan cristal·litzarà en les jornades finals tota la feina feta, hi participeu, vosaltres i les vostres escoles, a fi que es pugui recollir la vostra experiència i la vostra veu, mentre us enriqueu amb les dels altres.

El treball realitzat ens permetrà afrontar amb entusiasme el proper segle. Sempre endavant en la renovació pedagògica, també per a l'educació dels més petits, que ha estat, juntament amb el cultiu de la llengua i la formació per al treball, una de les primeres fonts de la renovació pedagògica de Catalunya.

sumari

Plana oberta	2
Educar de 0 a 6 anys: EL MESTISSATGE D'EDATS COM A ELEMENT EDUCATIU/ Teresa Duran	5
Educar de 0 a 6 anys: DE L'ADQUISICIÓ DE LA LECTURA COM A HÀBIT SOCIAL/Roser Ros i Vilanova	8
Escola 0-3: UNA EXPERIÈNCIA AMB ELS CONTES/Dolors Ramos	13
Escola 0-3: DIA D'HIVERN VORA EL MAR/Equip de l'E. B. Mont Tàber	16
Bones pensades	21
Escola 3-6: DESCOBERTA D'UN MATEIX (PER DINS)/Àngel Villalon	22
Escola 3-6: EL JOC DE L'EXPOSICIÓ DE TRENS. PREPARACIÓ DE LA MESURA DE LONGITUD/M. Antònia Canals	25
Infant i societat: SOBRE L'INFORME "HOMES, MITJANS DE COMUNICACIÓ I ATENCIÓ A LA INFÀNCIA"/Mònica García	29
Infant i salut: BELLUGAR-SE ÉS SALUDABLE/Joan Ripoll	33
El conte: LA PAULA I LA SOPA/Roser Ros i Vilanova	36
Informacions	38
Abstracts	40
Cop d'ull a revistes	41
Biblioteca	42
Índexs de 1995	43

De les petites frustracions dels grans aprenentatges

Sovint, quan ens parem a pensar en les repercussions que pot tenir la nostra actitud en el futur d'aquests infants que tenim a l'aula, del granet de sorra que aportem en la formació de la seva personalitat, ens corre un calfred que ens envaeix tot el cos. És molta la nostra responsabilitat i, per tant, cal que meditem i reflexionem sobre la nostra tasca, no tan sols en l'apartat dels coneixements sinó també en les actituds i els valors que volem transmetre.

En primer lloc, cal que tinguem clar què és un nen. A l'edat mitjana es considerava que la infància era una imperfecció de l'edat adulta. Des d'aleshores fins avui, afortunadament i evidentment aquesta idea ha evolucionat molt, però ens fa una mica de por pensar que potser ens hem passat a l'extrem contrari sense trobar l'equilibri adequat en deïficar un estat que d'altra banda és natural.

Naturalment un nen és una persona que s'està formant. Evidentment, volem oferir-li un entorn agradable, harmònic, saludable, ple de satisfaccions i estímuls en el qual es

pugui convertir en un individu autònom, solidari, feliç, etc. Però, no oblidem que la formació d'una persona està impregnada de trets positius i d'altres que no ho són tant, i que malgrat que no ho siguin ens ajuden a créixer com a persones, ens ensenyen a viure.

És això justament el que ens fa por, la poca tolerància que demostren els nens davant de les petites frustracions quotidianes.

La nostra societat viu molt de pressa. Els pares i les mares treballen i sovint tenen poc temps per gaudir dels fills. En aquestes poques estones de lleure tampoc no se'ls pot demanar que es barallin amb els infants, i ells, que són molt llestos, saben aprofitar una situació que els és favorable. Saben com aconseguir allò que volen, no estan acostumats a rebre un no per resposta i posen en marxa totes les seves estratègies i saber fer fins a aconseguir l'objectiu.

Però l'objectiu és fer infants més feliços malgrat tot? La felicitat consisteix a aconseguir sempre allò que et ve de gust malgrat que no sigui oportú? I en realitat,

una gran permissivitat contribueix al fet que un nen sigui més feliç? O potser és justament el contrari? Quan i com aprendran a situar-se al món entre iguals si sempre imposen la seva voluntat?

En realitat pensem que la nostra tasca és educar amb tot el que això comporta. Saber dir no en el moment adequat també pot contribuir a què a llarg termini sigui una persona més feliç malgrat la rebeque-

20 anys
200 números

PERSPECTIVA ESCOLAR

Amb el núm. 200
tanquem la celebració dels 20 anys

**El desembre sortiran:
3 revistes i 1 disquet**

- 1 Perspectiva Escolar: L'educació del futur
- 1 Perspectiva Escolar: Índex 101-200
- 1 Perspectiva Ambiental, núm. 5
- 1 Disquet: Índex 101-200

El desembre ja en fem 21!

ria del moment, la petita frustració. I és que la vida és plena de petites frustracions que hem de saber canalitzar i regular i aprendre d'elles. Això és el difícil d'*educar*. La via més senzilla és *consentir* perquè els nens estiguin, fictíciament, contents; i ells no són com floretes que es trenquen a la primera calamarsada. Són persones en formació que necessiten saber-se estimats i segurs. I estimar també és una manera d'educar. Com a persones que s'estan formant necessiten saber quins són els seus límits, fins on es pot arribar, i un adult que li marca els límits, que li ensenya què és acceptable i què no, és un adult que l'estima i per això l'educa.

Que ningú no s'enganyi. Una infantesa joiosa passa per un equilibri —això sí/això no—, per un grau de permissivitat i tolerància i, d'altra banda, sense arribar a ser punitiu, d'un ordre, d'un respecte, d'unes normes, d'una confecció progressiva de valors.

Perquè els infants que gaudeixen d'una permissivitat extrema no són adults més

tolerants. Un dia aquests petits s'encararan a la societat, a la vida, i aquesta és molt més agressiva que l'ambient protector que havia envoltat la seva infantesa. No tindran elements d'autoregulació i aleshores es produirà el xoc, la insatisfacció i la inseguretat d'adonar-se que no són el centre de l'univers.

Oferim als nens tota l'estimació i el respecte que es mereixen, però no deixem que es converteixin en petits tirans i no tinguem tanta por de demostrar el nostre disgust quan sigui estrictament necessari. Els menuts sabran treure les seves pròpies conclusions.

Sovint els educadors tenim massa por d'equivocar-nos. Ens marquem com a fita ser gairebé perfectes, tenir sempre les reaccions adequades i en el moment oportú. I en realitat ens podem equivocar, i ens equivoquem, perquè som humans, perquè la vida no és tan perfecta com volem ensenyar als nens. No deixem que creixin enganyats.

Maria Marín i Pilar Usan

C

Miqui Giménez

Cançons infantils populars i tradicionals per a nens i nenes de 0 a 6 anys.

- Cançons de bressol
- Cançons de falda
- Jocs de dits
- Cançons de diada
- Cançons màgiques
- Cançons d'ofici
- Cançons d'animals
- Cançons eliminatives
- Cançons jocs
- Cançons diverses

Disc compacte amb llibret que conté lletres i explicacions de les cançons i jocs.

Assessorament pedagògic: **Montserrat Busqué.**

Direcció musical: **Joan Figueres.**

Contractació: (93) 733 09 15

Edita: **TRAM**

Amigó, 26, 4t, 1a • 08021 Barcelona

Tel. (93) 200 70 63

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Associació de Mestres
Rosa Sensat

EL MESTISSATGE D'EDATS COM A ELEMENT EDUCATIU

TERESA DURAN

Assistim, aquests darrers temps, a una revalorització del mot «mestissatge», habitualment emprat com a fusió interracial. Crec que certament el mestissatge, és a dir, la barreja, la impuresa, és de debò un gran element educatiu. Voldria ara i aquí enfocar el meu debat envers un dels mestissatges educacionals malauradament més abandonats, a parer meu. El mestissatge intergeneracional.

Comencem pel començament. Tot depèn del que s'entengui per educar. És ben sabut que educar ve del llatí *ex-ducere*, que voldria dir treure de dins a fora, o treure «des de», «cap a». És molt usual que s'entengui que qui és capaç de treure de dins enfora és, forçosament, l'adult (l'educador), i que qui és susceptible de ser portat des del no saber cap al saber, és l'infant (l'educand). No hi ha res a dir si no fos que sovint hom oblida, menysté o deixa de banda el rol «educatiu», per dir-ho d'alguna manera, d'aquest infant, que en entrar en contacte amb l'adult que l'educa és, al seu torn, capaç de transformar-lo, d'extreure'n virtuts o propietats insòlites o amagades, i alhora de dur-lo per camins que encara no havien estat fressats per una adulta de la qual ni sospitava la vigència. Aquest rol «educatiu» dels petits envers els grans és un intercanvi i, com a tal, és valorativament enriquidor.

Originalment aquest intercanvi tenia lloc dins la família, i en el si d'aquesta hi havia una mena de cercles concèntrics, encabits els uns dins els altres, que en alguns moments conflüen i contribuïen a l'assentament social i educacional de l'infant. D'un primer gineceu bàsicament dominat per rols femenins, l'infant era

introduït després al radi més ampli dels intercanvis pluridomèstics (el servei, als grans llinatges; els mossos, a les grans pairalies; el veïnat, a les comunitats més pobres que temps a venir esdevindrien obreres...) mentre que sobre aquest radi es deixava notar ja la pressió patriarcal del clan, és a dir, l'acotació del camp d'acció específic del patronímic (p. ex. «ets un Tal, i com a Tal et pertoca tal cosa» o «a casa nostra això no s'ha fet mai!»).

Després, a mesura que la revolució industrial va esmicolant els nuclis patriarcals per formar les cèl·lules unifamiliars, bàsicament bigeneracionals, hom pot observar com, alhora i ensem, la societat s'espelloga per crear i tendir vers una escola pública, i per designar els mestres com a especialistes d'una educació comuna, igualitària. El mestre com a iniciador, la mainada com a gent en trànsit iniciàtic. És a dir: a família bigeneracional, escola bigeneracional, en la majoria dels casos amb tota la classe de tropa barrejada (no nego que la manca d'espai m'obliga a ser més succinta i esbiaixada del que convé).

I actualment hom pot observar que, en la mesura que dins el conjunt de la nostra societat augmenten les famílies monoparentals, augmenta també, cada cop més,

una certa «estratificació» generacional. Entenguem-nos, jo no dic que hi hagi una relació causa-efecte, que potser hi és, però que en tot cas no és primordial, sinó que dins de la història de la humanitat (per dir-ho amb paraules grandiloqüents) a major fragmentació del món laboral i consanguini sembla que es produeixi un major aïllament generacional de l'individu en procés educatiu.

A més d'una clara i massa sovint excloent divisió entre «grans» i «petits», assistim a una divisió —sobretot dins del bloc «petits», però també en l'altre— per llesves. Com que pocs dels infants d'avui formen part de famílies nombroses, l'intercanvi generacional és, quan es produeix, un intercanvi des d'una distància de dècades, i cal remarcar que tanmateix una dècada és un obstacle difícil de franquejar. Perquè la distància de dècades motiva, potser inconscientment, que el «gran» tingui més tendència a «impartir» —un verb que horroritza els pedagogs de pro— que a «compartir» —un verb molt més fàcil com més curtes són les distàncies ètniques, socials, o generacionals. L'intercanvi amb altres persones més properes coetàniament a un mateix es redueix, en l'àmbit infantil, cada cop més a la gent d'un mateix curs, tot al llarg de l'any. I només la cosinada o l'estiueig s'ofereixen al menut com un parèntesi experimental per tastar una altra mena d'intercanvi que, com més espaiat sigui, menys pes pedagògic tindrà.

Per què pledegem per aquest pes pedagògic del bescanvi intergeneracional (sobretot entre distàncies d'edat curtes)? Perquè és bo que els menuts convisquin, en situació de lleure, amb altres infants o bé un pèl més grans o bé un pèl més petits. Si adquireix la responsabilitat de tenir cura —expressió que en la majoria dels casos equival a no fer riota ni a sentir menyspreu— dels més xics, aquest infant madura en solidaritat. Si accepta el repte d'emular els més grans —expressió que en molts casos equival a confiar en què allò que els altres fan també és al seu abast— aquest infant madura en la seguretat en si mateix i en els altres. Molt bé. Però també hi ha altres petits valors afegits que podríem llistar aquí mateix. Per exemple, és important observar aquests intercanvis entre colletes d'infants. Hom hi troba més gràcies del que sembla.

M'estava asseguda a la plaça del poble, observant com un grup de cinc criatures corria d'un plàtan a l'altre. El joc, l'organitzaven dos nens, òbviament més grans, ben secundats per una nena. Rera seu, en el sentit més literal del mot, una altra nena i el caganiu: un menut que s'esforçava amb tota la concentració d'aquest món a seguir punt per punt, pas a pas, els camins que els altres encetaven. És cert que sempre arribava a misses dites, però no és pas menys cert que arribava. I a cada tornada enrere dels corredors capdavanters, aquests s'apartaven, fent marrada, per deixar el camí lliure en direcció contrària al rerassegat, qui, si hagués tingut un xic més de murrieria, hauria fet mitja volta i hauria estat el primer. Bella lliçó, de tenacitat i de respecte.

Un altre dia: les dues nenes —són veïnes, no germanes— juguen a cou-dinar. La

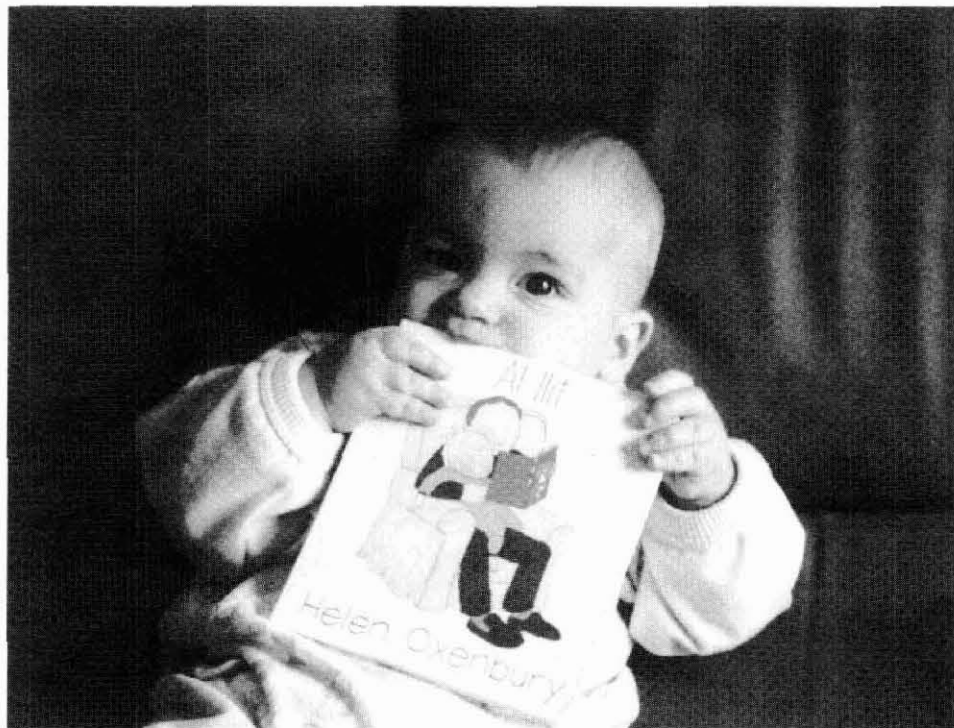
xica fa tot el que l'altra dicta, més a poc a poc, perquè la meitat del temps roman embadalida veient i escoltant el joc de l'altra. De cop i volta, la gran s'atura. I s'ajaja a terra i diu: «Ara jo era la teva filla petita i dormia, perquè els nens petits dormen molt». Haguéssiu vist la menuda com trastejava aleshores, i com acotxava la seva «filleta» i com aquesta es xumava el dit... Suposo que va ser un instant feliç per a les dues, l'una dins el rol de l'altra. O bé també, per a la gran, experimentant l'agradable sensació que tots sentim, per adults que siguem, quan podem fer un moviment de reculada en la nostra lluita per la vida; i per a la petita, en notar el vot de confiança que la gran li feia en voler ser «filleta» seva. Paradoxal lliçó d'anar a tornajornals, bescanviant ànsies per enyorances.

I un tercer exemple: d'una escala de veïns, només la Judit anava ja a escola. Això feia que, quan en tornava, de tant en tant amb sa mare llegien un conte davant l'admiració de la menudalla que les envoltava i escoltava. Un dia tres de les mares van entrar a un dels pisos i van quedar garratibades d'estupor en veure la xicarrona de la casa, assegudeta a l'orinal, amb el conte de la Judit ben obert entre les mans i recitant-ne en veu alta el contingut, entonant les interrogatives i les admiratives amb molt d'èmfasi i lletrejant-ho tot amb una cadència de primer lector que encisava. Era possible que aquell tap de bassa hagués après a llegir sola? es preguntaven les mares embadalides davant tal miracle. Aleshores va entrar la Judit, va observar què passava, va exclamar: «Però si té el llibre cap per avall!» Frase de retret que va motivar aquesta resposta de la pixonera: «I què passa? Jo llegeixo a la meua manera!» (impossible l'existència d'una veritat més certa i carregada de futur). Tres generacions van confluïr aquí: unes mares més esperançades que incrèdules, una Judit carregada d'experiència i de lògica, i una patufa que en la intimitat s'assajava i aprenia a ser gran i a buscar mecanismes de correcció dels errors. El paper de pont intergeneracional de la Judit el trobo particularment interessant, car sovint a certes edats vailets com ella aconsegueixen un magnífic paper de baula entre grans i menuts, d'interpret, de mitjancer... Magnífic lliçó d'aprenentatge comú, cadascuna de les generacions des del propi angle.

D'aquesta mena d'exemples, tots en podríem aportar un sac, fruit d'una observació directa o bé d'un buceig en el propi passat, quan el rol «fratern» era més abundant que ara, dins una societat comunitària que practicava menys el *cocooning*. Ningú no és fruit, solament, de l'any en què li ha tocat néixer, ni tampoc si a aquest fet determinant afegim les inexorables lleis de Mendel. També som fruit de l'entorn físic, és clar, i d'allò que podríem dir entorn transgeneracional, tan ple de picabaralles, gelosies i bescanvis on es barregen tantes menes de sapiències com vulguedu, potser impures o incorrectes, però que en no ser avaluatives funcionen d'allò més bé, si en multipliquem les ocasions. És possible una escola de praxis transgeneracional? Sí. Però no solament l'escola, sinó també la biblioteca, el parc públic, el carrer, la família i la comunitat poden, quotidianament, reforçar-ne l'experiència i la diversitat.

T.D.

educar de 0 a 6

DE L'ADQUISICIÓ DE LA LECTURA COM A HÀBIT SOCIAL

ROSER ROS i VILANOVA

Sempre que parlem del desenvolupament del procés de l'adquisició de la lectura se sol fer referència als aspectes metodològics i fins i tot tècnics que hi intervenen, però sovint oblidem que aquest llarg viatge vers la lectura —entesa com un hàbit social— inicia els primers passos des que l'infant és molt menut. Aquestes quatre ratlles tenen, doncs, per objectiu parlar d'aquells aspectes que haurem de tenir en compte des de bon començament per tal que l'infant en surti veritablement guanyador.

I. Veure llegir

I des del principi, cosa que vol dir en primer lloc sentir-se llegit, interpretat. I qui són, sinó els adults, els primers d'interpretar el nadó? Ells, moguts per la proximitat i/o pel grau de parentesc i l'estima que professen envers tal o qual infant, es mostren disposats en tot moment a dedicar-li part del seu temps. Així doncs, els primers models lectors, l'infant els troba entre els seus més primerencs tutors. Perquè són ells els qui primer es comuniquen de manera visual i gestual amb l'infant.

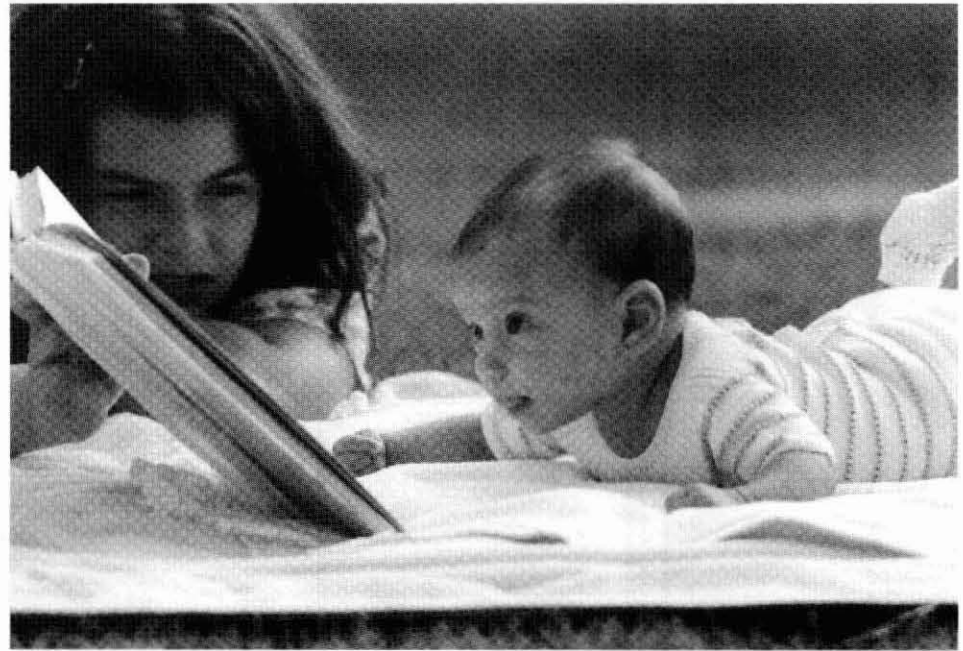
Perquè són certament aquesta llei d'adults, també, els qui estrenen la comunica-

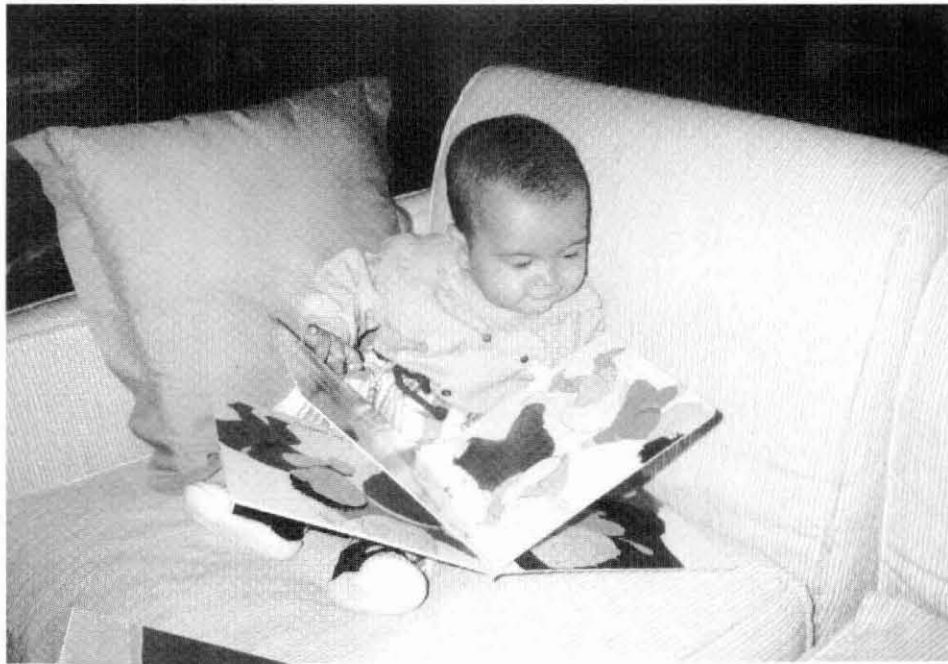
ció verbal amb el menut. En ocupar-nos d'un nadó cerquem, de manera peremptòria, donar resposta a les seves necessitats; per aconseguir això, ens consta que posem tot el nostre jo en joc, així ens permeti d'interpretar i descodificar els variats signes que emet el nadó (senyals de gana, de malestar, de son, etc.) implícits ja en els seus gestos i també en les seves primitives però ja significatives produccions verbals; al mateix temps que això es produeix, el nostre nadó, sentint-se atès, interpreta els gestos, les mirades, les expressions verbals a ell dedicades en el nostre afany per omplir-lo de benestar i, al mateix temps, per demostrar-li l'afecte que li professem. Ambdós, adult i nadó, ens trobem immersos en una recíproca lliçó d'aprenentatge lector.

Tornem, però, allà on érem: veure llegir. Sempre hi ha un lloc i un moment en què es donen les ocasions per fer efectiva i significativa la comunicació per escrit, per veure llegir i, per tant, per provar de fer-ho. Si l'infant immers en el seu context, a casa, a l'escola, al carrer, s'acostuma a veure en l'escriptura un vehicle de comunicació habitual, ben aviat entendre a què treu cap aquest costum que consisteix a usar el llenguatge escrit per dir-se coses i del qual cal saber les regles si hom està interessat a desxifrar el missatge que algú altre us ha adreçat. D'ocasions, no en falten pas: el fulletó de propaganda que trobem a la bústia; la confecció, per escrit, de la llista de coses que haurem de dur per anar de colònies amb els companys de l'escola ens brinda una bona ocasió per memoritzar primer i descodificar després, un cop traslladats a casa, allò que fou anotat per la mestra i, per què no? dibuixat pel menut o la menuda; la consulta del prospecte que acompanya els medicaments; les bones estones passades i compartides amb l'avi dins les planes dels llibres fent parlar les seves il·lustracions i desxifrant els textos que les acompanyen; la carta als reis amb la llista de joguines escrita i dibuixada pot ser, també, una bona ocasió per treballar a quatre mans; mentre dura el joc de vendre i comprar, hom es pot ajudar de paper i llapis per apuntar els preus, els noms i les marques de les mercaderies, tal com ho fan els grans!

II. Voler llegir

Veure llegir i voler llegir són, de fet, dos processos que es desenvolupen ran ranet l'un de l'altre: si hom veu llegir, el més propi és que, a hom, li agafin ganes de fer-ho, o de fer veure que ho fa. Perquè, què fan els infants sinó el que veuen fer als grans? En efecte, la major part de les coses que fan una vegada assolida l'etapa del reconeixement dels seus i del seu entorn, les duen a terme moguts per unes irrefrenables ganes d'imitar, de reproduir amb tot allò que puguin (amb el gest, la veu, el posat, etc.) de la manera més exacta possible allò que s'estila al seu entorn. I amb aquell repetir uns gestos o una mirada, assoleixen la manera d'obrar, o d'ésser, de l'altre. Però cal que quedi clar que aquest comportament afecta tan grans com petits: uns i altres mostrem la nostra disposició al mimetisme, ells i nosaltres som proclius a canviar d'opinió o de comportament quan

cerquem d'adaptar-nos a algú a qui estimem i, per tant, a qui ens agradaria complaure. Prenem la persona com a model perquè la trobem digna de ser imitada. I com que la proximitat és un factor primordial, a l'hora de valorar quins són els adults que més influència tindran damunt l'infant haurem de tenir molt en compte aquells que amb ells comparteixen la vida quotidiana.

Observar com els altres es donen a la lectura és també ésser, al seu torn, lector.

És que és més aviat la qualitat de les situacions que els infants puguin viure, veure i practicar a l'entorn de l'acte de llegir, allò que de debò contribuirà a configurar el seu perfil de lector i amant de la lectura. Cada vegada que trobem un adult i un infant que practiquen l'art de passejar plegats per les planes d'un llibre, o el bon vici de compartir junts de manera activa les imatges que vomita la pantalla del televisor, és senyal que, en aquest fer, hi han descobert una font inesgotable d'apropament, de tendresa, de complicitat.

Hi ha moltes maneres de llegir: la que ens fa repassar, ràpids, el diari del matí; aquella altra que, absorts dins la novel·la, ens fa emprendre'n la lectura de manera solitària, i sense altra companyia que les imatges que ens dicta la nostra ment; la lectura de mena silenciosa, la que provoca rialles a desdir, la que s'emprèn de manera repetitiva o aquella altra que té per objectiu l'estudi. Hi ha també gran diversitat de lectors, tants com estils de lectura. Per què hauríem de privar als menuts i menudes de la possibilitat d'observar i de copiar si aquest fos el seu voler alguns dels models lectors que hi ha al seu entorn?

III. Poder llegir

És clar que hi ha un moment en què cal que l'infant s'encari amb l'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura, altrament no arribaríem pas a poder parlar de poder llegir, cosa que no l'ajudaria gens ni mica a assolir la necessària autonomia lectora. Però la qüestió de quin és el moment en què l'infant ja pot començar a llegir no es resol només amb una discussió sobre quina és l'edat recomanada per iniciar l'aprenentatge sistemàtic de la lectura, ni sobre quin és el millor mètode per fer-ho. Comptat i debatut i sigui quin sigui el corrent pedagògic al qual s'inscriu la família o l'escola, del que es tracta aquí és que els adults ens espavilem per saber crear lligams entre el llibre i la vida de l'infant, i no pas limitar-se a fer del seu aprenentatge quelcom pur i dur ni, tampoc, a constrènyer exclusivament la seva pràctica a l'espai escolar. El nostre anheli hauria de dirigir-se cap a la consecució de la descoberta conjunta, de l'interès i el plaer de la lectura, cap a participar plegats, discutir, és a dir, desviure'ns per fer viure la lectura a l'infant. Sentència ben fàcil de dir però més complicada de fer, de dur a la pràctica, ja que acceptar-la voldria dir que nosaltres, els adults, ens comprometem a què sempre i arreu hi hagi lloc per als llibres i per als jocs que en comporta la presència.

IV. Saber llegir

Segons Colette Chiland "l'aptitud de reconèixer els signes gràfics, per ajuntar-los, és diferent del plaer de llegir, del plaer d'endinsar-se en un món que, encara que sigui exterior pels seus signes manuscrits o gràfics, és interior pels sentiments, imatges i pensaments que desencadena".

Llegir és una manera d'endinsar-se en un món de sentiments, imatges, pensaments. Però això ens obliga a tenir en compte certs elements una mica diferents dels que tradicionalment se solen tenir en compte.

Passarem revista, ni que sigui de manera una mica ràpida, a algun d'aquests components a què fèiem referència. Donar a la imatge el mateix rang que donem al text i considerar-la una part importantíssima de la narració ens permetrà practicar la lectura entre imatges; practicar el joc d'aprendre a detectar l'argument d'un llibre deixant-se endur per les sensacions que ens encomanen els colors i el ritme de les seves il·lustracions; prendre's el temps necessari per descobrir o redescobrir que la maqueta del llibre és un recurs de gran importància per resoldre adequadament el pas d'una pàgina a l'altra, o per permetre una bona articulació entre el text i la imatge. Tots aquests factors condicionen, sense que en siguem del tot conscients, la "legibilitat" d'un llibre.

De fet, aquesta és una manera de fer molt pròpia dels infants-encara-no-lectors-de-textos-escrits. Ells, en els llibres, són capaços de veure-hi una infinitat de colors, de dibuixos, d'estils. Per a nosaltres, en canvi, els llibres han de ser ocasió d'explicar-los-els i de què ens els expliquin, mentre passem conjuntament per cadascuna de les imatges que els componen.

Els intercanvis entre adult i infant són una bella ocasió per aprendre, o per reaprendre a tenir en compte aquests elements que, en la seva totalitat, contribueixen a donar sentit a la lectura d'un llibre.

R.R.V.

PROJECTE FLOPI - EDUCACIÓ INFANTIL (3, 4 i 5 anys)

DES DE, PER A, I PER...LA REFORMA

AL PROJECTE FLOPI TROBARÀS:

UN DESENVOLUPAMENT GLOBALITZAT DE LES UNITATS DIDÀCTIQUES.

UN APRENENTATGE SIGNIFICATIU, PARTINT DELS CONEIXEMENTS PREVIS.

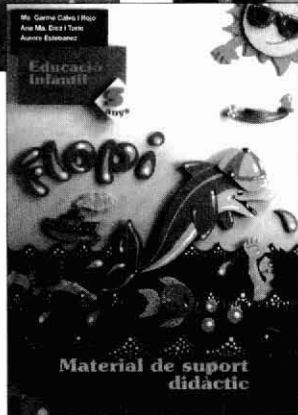
UNA CLARA SEQÜENCIALITZACIÓ DELS CONTINGUTS AMB PROGRAMACIONS

PER A CADA NIVELL I PER A CADA UNITAT DIDÀCTICA DIFERENCIANT:

CONCEPTES, PROCEDIMENTS I ACTITUDS.

UNA ÀMPLIA VARIETAT DE SITUACIONS D'APRENENTATGE QUE PERMETRAN

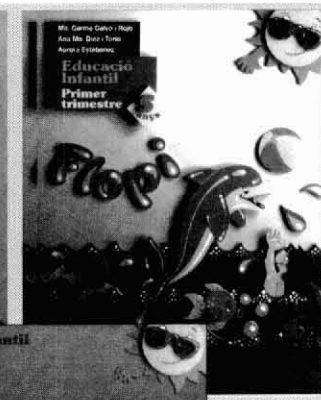
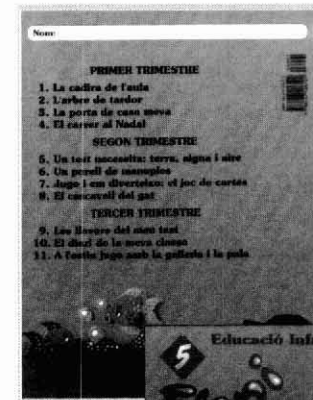
ADEQUAR EL PROJECTE A LA REALITAT DE LES AULES (TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT)

Flopi 3 anys
 Flopi 1r. trimestre
 Flopi 2n. trimestre
 Flopi 3r. trimestre + Grafomotricitat 1
 Material de suport didàctic 3 anys

Flopi 4 anys
 Flopi 1r. trimestre + Grafomotricitat 2
 Flopi 2n. trimestre + Grafomotricitat 3
 Flopi 3r. trimestre + Grafomotricitat 4
 Material de suport didàctic 4 anys

Flopi 5 anys
 Flopi 1r. trimestre + Grafomotricitat 5
 Flopi 2n. trimestre
 Flopi 3r. trimestre
 Material de suport didàctic 5 anys

CADASCUN DELS TRES NIVELLS CONTÉ UNA SÈRIE D'UNITATS DIDÀCTIQUES EDITADES EN QUADERNS INDEPENDENTS I SEQUENCIALITZADES PER TRIMESTRES. PRESENTATS EN UNA CARPETA D'ACETAT TRANSPARENT CONTENINT LES UNITATS CORRESPONENTS A L'ESMENTAT PERÍODE.

Omplir i enviar a Edicions Cadí, s.l.-Concepción Arenal 144-1º -08027-BARCELONA

Edicions Cadí, s.l.

c/Concepción Arenal 144-1º-Telf. (93) 3403036-Fax (93) 3403216-08027 - BARCELONA

Desitjo rebre més informació i mostres sobre el **PROJECTE FLOPI**

Centre escolar.....

Adreça .....

Localitat .....

Província .....

Telèfon .....

Codi postal .....

DIRECTOR COORDINADOR DE CICLE CAP D'ESTUDIS PROFESSOR

NOM i COGNOMS .....

escola 0-3

UNA EXPERIÈNCIA AMB ELS CONTES

DOLORS RAMOS

Els contes són una bona manera de transmetre la cultura d'un poble; en ells ressaltem els valors, els costums, les llegendes i la història. Tot escoltant aprenem a parlar: des de les onomatopeies als fonemes, de les dites als rodolins, de la poesia a la narrativa. Si, aquests contes, els representem, estem fent teatre i amb ell una bona manera de dramatitzar i d'expressar sentiments.

Als infants, des de molt petits ja els encanta que els diguem rodolins i els expliquem contes breus. Els agrada fins i tot escoltar quan encara no poden comprendre el que diem, però ells escolten perquè la musicalitat de les paraules, la seva cadència, el ritme, els embadaleix. Descobreixen, en la manera de dir la pena, l'alegria, el dolor, la por, la ira i tants sentiments ocults o íntims, expressats per mitjà dels contes.

Tots els mestres expliquem contes i potenciem la capacitat de dramatitzar dels nens per ajudar-los a conèixer i donar nom als seus sentiments: "que tens por com la Caputxeta Vermella?", "que vols la mama com les cabretes?", "Apa! que està fent una marranada com en Patufet".

Dels contes, se'n poden dir tantes de coses que hi ha grans treballs fets per persones qualificades gràcies a les quals podem consultar i aprofundir el tema. Jo només he volgut deixar una pinzellada des del meu ofici de mestra per exposar una petita experiència al voltant d'aquesta manifestació cultural, el conte.

L'experiència està vinculada a la importància dels pares dins l'escola bressol i la vivència que per als infants representa compartir, preparar i gaudir de la representació d'un conte fet pels pares. Us en faré cinc cèntims i donaré la meva valoració, força compartida per la meva companya i per la resta de l'equip.

En primer lloc convoquem tots els pares a venir a l'escola un dilluns a dos quarts de sis de la tarda per preparar entre tots la representació d'un conte. Una mestra els ajudarà en tot el que els faci falta. Els seus fills poden venir i participar de l'assaig i de la preparació del conte. Aquest serà el primer i únic assaig.

En segon lloc ens trobem amb els pares als quals fa gràcia fer el conte. La mestra ja porta una proposta de conte i de disfresses. Llegim plegats el conte *El cargol i l'herbeta de poniol*, mentre alguns nens seuen a la falda dels pares o juguen a la sala gran. Fem fotocòpies del conte i repartim els papers. Hi ha un narrador que explicarà i conduirà el conte i també els animallets: cargol, escarabat, conill, esquírol, burret, bou, vaca. Fem el primer assaig, mentre els nens i la mestra fem de públic. Decidim acabar. Són les set de la tarda. Hi hem dedicat hora i mitja. Els pares decideixen que cal anar cap a casa per fer el sopar i banyar els menuts. Queden per al dilluns abans del dia previst per fer la representació. Ens queden, doncs, dues setmanes per estudiar el paper, la cançó i donar-nos idees per a la confecció de les disfresses.

Fem fotocòpies de les imatges del conte *El cargol i l'herbeta de poniol*. Cada classe les posa en un lloc preferent i anem explicant el conte als nens, també aprenem la cançó, coneixem els animallets, el seu nom, l'onomatopeia, etc.

En l'últim assaig, els nens i nenes de l'escola més alguns germans tornen a fer de públic i veuen com els pares es disfressen.

I finalment es confecciona un programa de mà per a cada nen i es convida a totes les famílies a assistir a la representació, que fem coincidir amb la festa del Carnestoltes. Els infants poden anar disfressats amb algun motiu dels animallets del conte.

Valoració

Respecte als pares

Els pares van fruit fent-ho i també preparant-ho. El fet de poder-ho organitzar amb els fills els va estalviar un trasbals, amb cangurs, avis, etc.

A més es van poder conèixer entre ells i també els companys dels seus fills. Això va ser motiu de diàleg familiar gràcies a aquesta experiència compartida.

Alguns pares i mares es van sorprendre de les pròpies possibilitats o van retrobar-se amb una activitat que des de l'escola no havien tornat a practicar (fer disfresses, pintar, maquillar-se).

I el fet d'utilitzar l'espai de l'escola fora de l'horari habitual i amb un altre paper més actiu els va fer sentir l'escola més seva.

Respecte als infants

Van descobrir, alguns per primera vegada, la possibilitat de transformar-se: "és la meva mare i fa de cargol", "tu de què fas?", "Jo vull fer de..." Aquestes converses i preguntes van sorgir immediatament entre nens i nenes de dos i tres anys.

També van poder imitar els pares representant ells mateixos en el seu joc el que havien vist fer als grans, repartint-se papers i fent veure que feien una representació: uns eren actors, els altres públic.

I van entrar dins del món i del llenguatge del teatre tot aprenent què és un narrador, un actor, el públic, i en què consisteixen cerimònies tan habituals com aplaudir i saludar.

Respecte a les mestres

Nosaltres vam deixar de ser les protagonistes per mantenir-nos en un segon terme, per fer de suport, cosa que segur que podeu comprendre que és d'agrair.

Vam conèixer, en un ambient d'igualtat i de treball, els pares, i també la relació entre ells i els seus fills en relacionar-nos amb els nens en un context familiar, tot i que diferent de l'habitual.

A més no ens va representar un esforç excessiu, ja que el pes de la feina va recaure en els pares.

I el fet de compartir l'escola amb els pares, en un context i uns rols diferents als habituals, ens fa recordar que l'escola és de tots i que el nostre paper és de col·laboradors.

L'experiència dona fruits

Per acabar el curs vàrem proposar de tornar a fer un conte. Aquesta vegada vàrem aprofitar les disfresses d'una comparsa de Carnaval del barri en la qual alguns pares i mestres havien participat. El conte era universal: *La Blancaneus*.

Els pares no es van limitar a fer d'actors, sinó que van confeccionar decorats, que van pintar juntament amb els nens, van posar-hi música, efectes especials, etc. Tot plegat va enriquir la representació.

Com sempre, es van fer invitacions per a tots els pares, mares, iaies, germans i germanes. El pati de l'escola estava ple i la representació va ser un èxit.

Pensem continuar aprofundint tant en les representacions de contes com amb el conte en si. De moment, però, cal iniciar el curs, retrobar-nos i posar fil a l'agulla.

escola 0-3

DIA D'HIVERN VORA EL MAR

EQUIP DE L'E. B. MONT TÀBER

Dins del Projecte educatiu de la nostra escola posem un èmfasi especial a l'apartat de les sortides. Pensem que els infants del nostre centre no surten de l'entorn del barri (carrers que envolten el seu habitatge) i nosaltres els podem oferir altres alternatives.

L'escola està situada en un barri amb unes condicions d'habitatge molt degradades i amb una densitat de població molt elevada. Hi ha problemes socials greus i un percentatge alt d'immigrants i, per tant, a l'escola hi ha una gran diversitat d'ètnies.

A l'escola, tenim molts recursos a prop, ja que som al centre de Barcelona: museus, Liceu, Rambla, Mercat de la Boqueria, Catedral, etc., però en canvi no tenim zones verdes. Els transports privats són cars i això ens va fer buscar altres recursos. Vàrem pensar que la ciutat ens oferia unes possibilitats semblants a les que tenim més lluny, com per exemple, en lloc d'anar a conèixer la platja d'Arenys, anar a una de més propera, la de la Mar Bella.

Sortida a la Mar Bella

L'infant està en constant relació amb el medi i això li possibilita descobrir-ne les característiques. Per tant ens vàrem plantejar els següents objectius generals:

- Prendre contacte amb l'entorn natural.
- Observar i explorar-ne les possibilitats.
- Respectar i gaudir de l'entorn.
- Convivre amb la gent de dins i de fora de l'escola.
- Adaptar-se a una nova situació, canvis de ritme i espai (horaris de menjar, dormir, etc.).

Per tal que els nens i nenes visquessin amb més motivació la sortida vam preparar i organitzar diferents materials i recursos, com imatges relacionades amb el tema, una cinta enregistrada amb sons d'ones, el vent, les gavines, etc. També els vam demanar que portessin imatges i objectes relacionats amb la platja. I van aprendre cançons i jocs.

I així va arribar el dia, un dia d'hivern, en què els nens de la classe dels Gegants —de 2 a 3 anys— van pujar a l'autocar carregats de contenidors de vidre, galledes, pales, rasclets, bosses de plàstic, motllos de sorra, embuts i pilotes. Els pares els van acomiadar. I al llarg del trajecte vam observar i comentar les diferents coses i paisatges que vèiem.

Quan ens acostàvem al camí de la costa barcelonina vam veure el mar i es va sentir una cridòria en tot l'autocar. Ja hi som a prop!

En arribar vam fer una passejada pel camí de dalt del passeig. Vam veure un home que feia volar un estel, i ens vam quedar molta estona mirant les zigzagues que feia, com queia i es tornava a enfilarse cap al cel i com de petit es feia quan era ben amunt.

Després vam baixar fins a la zona de la sorra, on hi ha un mòdul de joc infantil. Vam repartir el material fent piles amb objectes diversos (galledes, pots de vidre, etc.). I els nens, per grups d'interessos, van jugar amb la sorra i el material que vam portar. D'altres van anar a jugar al mòdul o a pilota una mica més lluny.

Com que era un espai molt ampli, els infants podien córrer lliurement i qui volia anava a mullar-se els peus a la vora del mar. Vam constatar que l'aigua era encara molt freda, tot i que el sol escalfava força.

En aquella època no hi havia pràcticament ningú, i per tant ens podíem moure amb molta llibertat.

A l'hora de dinar vam canviar d'espai. Vam aprofitar que darrere del passeig hi ha un parc amb una zona de bosc, amb gespa, pins i herbes aromàtiques. I després de dinar, els nens van descansar o dormir una estona.

Abans de marxar encara vam tenir una estona per anar a fer un volt i recollir tots els objectes i elements que trobàvem a la platja, com petxines, algues i un grapat de sorra i aigua de mar en un pot de vidre.

Vam tornar cap a l'escola a mitja tarda.

Objectius específics

Objectius didàctics d'experimentació:

- Experimentar i manipular amb sorra.
- Gaudir de les diferents sensacions que experimenta el propi cos en contacte amb aquest element.
- Descobrir les possibilitats del propi cos amb la sorra.
- Observar el canvi de forma de la sorra en contacte amb diferents objectes.
- Distingir la situació dels objectes respecte a la sorra i d'aquesta respecte als objectes: dins-fora, a sobre-a sota...
- Observar la transformació de la sorra en contacte amb l'aigua i a l'inrevés.

Objectius didàctics d'autonomia i hàbits personals:

- Respectar el joc dels altres.
- Compartir els objectes i l'espai de joc.
- Col·laborar a treure's i posar-se les sabates i els mitjons.

Objectius didàctics de comunicació i relació amb l'entorn físic i social:

- Relacionar la sortida amb les pròpies vivències personals i familiars.
- Verbalitzar els noms dels diversos elements que trobem a la platja.
- Sentir el plaer sensorial del propi cos en contacte amb els elements de la natura (sorra, aigua, etc.).
- Reconèixer el so del mar, les gavines, el vent, etc.

Racó del mar

A partir de tots els materials que vam recollir a la platja va sorgir la idea de crear un racó a la classe. Els materials que hi ha es divideixen així:

Els que vam portar de la platja: petxines diferents, sorra, aigua de mar, pedres, algues seques.

Portats de casa pels nens o nosaltres: esponjes de mar, estrelles, closca d'eriçó, cargols de mar, corall, fotos de la sortida i altres, cavallet de mar.

Anàlisi de l'activitat

En aquesta sortida vam poder observar que els infants mostraven curiositat i interès per tots els elements de l'entorn. Manipulaven amb molta satisfacció la sorra, l'aigua, les pedres, petxines, etc.

Els nens es van agrupar per interessos sense destorbar-se entre ells i respectant el joc dels altres. Tot i que l'espai era molt ampli, van saber situar-se sense l'ajut del mestre, reforçant la seva autonomia.

Va ser una sortida tranquil·la i agradable per a tots nosaltres, i vam tenir l'oportunitat de gaudir d'un espai proper a l'escola. Això va representar un preu més assequible a les famílies i un trajecte curt que no va cansar els infants.

Valoració

Creiem que la sortida ha donat, tant als nens com als adults, l'oportunitat de viure en un espai que no és l'habitual. Vam tenir l'oportunitat de gaudir i prendre contacte amb la natura i va ser una jornada molt agradable.

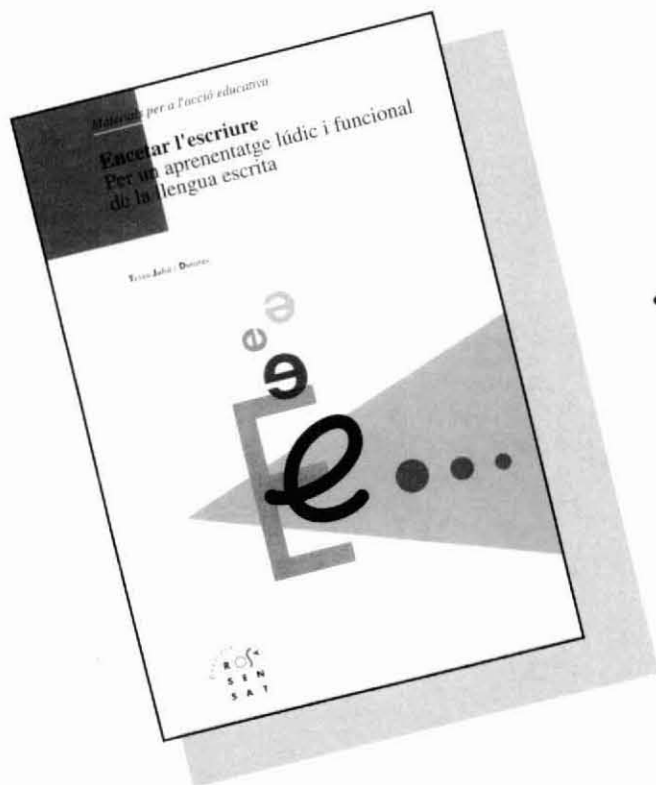
Un altre aspecte que cal valorar positivament és el treball posterior a la classe. Els infants han viscut intensament la sortida per mitjà de tots els elements aportats al racó, que els han ajudat a enriquir el vocabulari i a relacionar els materials amb l'experiència viscuda.

Cal destacar que, a partir d'aquesta activitat, les famílies han valorat més aquest espai i s'han adonat de la possibilitat d'utilitzar la platja fins i tot a l'hivern.

E.B.M.T.

L'equip de l'E. B. Mont Tàber és format per Assumpta Pineda, Ana M. Alonso, Josefina Ramírez, Begoña Pagonabarraga, Mireia Escós, Montserrat Llobet, Imma Garcia, M. Teresa Mas, Pilar Gili, Argentina Miguélez, Margarita Moreno, Estrella Fernández, Montserrat Alonso i Carme Fusté.

- • • **Encetar l'escriure.** *Per un aprenentatge lúdic i funcional de la llengua escrita*

Tessa Julià i Dinarès

Col·lecció Dossiers Rosa Sensat, 50

PVP: 1.750 PTA

- • • Aquest llibre explica com es treballa a l'aula i a l'escola el llenguatge escrit, com a instrument de comunicació entre les persones, i com ensenyem aquesta habilitat d'una manera distesa, fent viva la idea que tot aprenentatge, per difícil que sigui, pot ser plaent.

R O S A
S E N
S A T

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Còrsega, 271, baixos
Tel. (93) 237 07 01 • Fax (93) 415 36 80
BBSRS (93) 415 67 79
08008 Barcelona

**Aquest llibre va quedar finalista a la XII convocatòria
del Premi Rosa Sensat de Pedagogia 1992.**

Distribució: **Triangle S.L.** • C/ de Lepanto, 135-137 • 08013 BARCELONA
Tel. (93) 265 18 21 • Fax (93) 265 15 94

El Passeig en trineu de Leopold Mozart

Ara que arriba el fred i que d'aquí dos dies som a Nadal, què us semblaria anar a fer una passejadeta en trineu? Oi que ve de gust?

Aquest passeig musical, obra del pare de Wolfgang Amadeus Mozart, és una excel·lent mostra d'autèntica música descriptiva on podem escoltar el trot d'uns cavalls, els seus renills, el fuet amb què el conductor atia els animals i fins i tot uns picarols que alegren encara més aquesta distreta sortida.

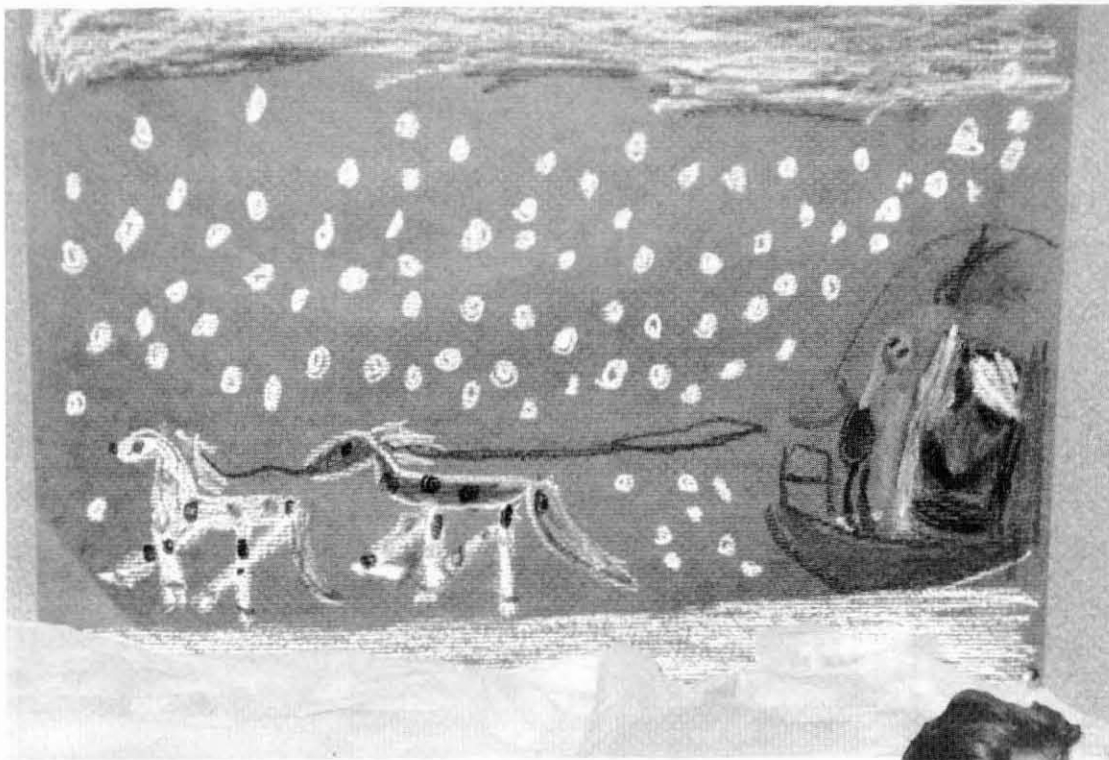
L'obra és força llarga, per la qual cosa

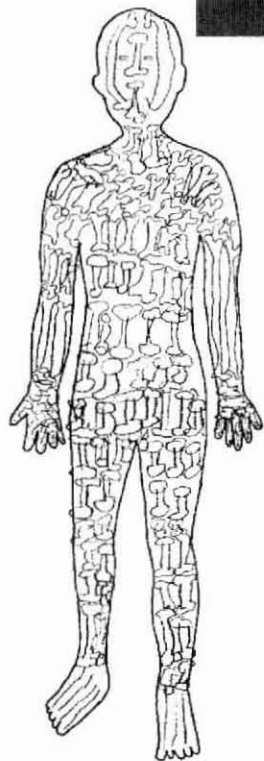
podem parar atenció solament als fragments que resultin més atractius al nen petit: l'"Entrada", interpretada per les trompetes; l'"Andante", molt solemne; el "Passeig" pròpiament i el fragment següent, "El cavall inquiet".

A la classe de tres anys explico la història d'una princesa que s'avorria molt al seu palau quan venia l'hivern perquè tot era nevat i no podia sortir mai de casa. El seu pare, disgustat de veure-la tan moixa, feia avisar un trineu perquè la seva filla es distragués anant a fer un tomb per la ciutat

nevada. El trompeter del rei s'encarregava de donar l'avis i tan bon punt arribava el conductor, molt galant, ajudava la princesa a baixar amb molta cura les escales del palau. Tot seguit, iniciaven el passeig. Quan ja portaven una bona estona dalt del trineu els cavalls es queixaven perquè estaven molt cansats i es volien aturar una estona. Llavors la princesa, que era molt bona, baixava del trineu i acariciava el llom dels animals perquè es refessin de tant esforç.

Miriam Navarro

escola 3-6

DESCOBERTA D'UN MATEIX (PER DINS)

ÀNGEL VILLALON

Com és l'esquelet?

Fou una de les propostes del grup en diverses ocasions mentre fèiem la llista de qüestions a treballar com a projectes a l'aula. Personalment, trobava que podia esdevenir fascinant embrancar-se en l'estudi de l'esquelet humà, però el cert és que aquest tema no quedava mai ni tan sols finalista en les eleccions de projecte a l'aula.

Disposat a no resignar-me a perdre l'oportunitat, vaig decidir que valia la pena elaborar una unitat de programació dedicada al tema. El moment era propici —darrer trimestre de parvulari cinc anys—, i el bagatge assolit al llarg del curs prometia una assimilació considerable dels continguts (no feia gaire havíem estudiat com és una serp per dintre).

Principals aspectes per treballar

- Descobrir i/o intuir la pròpia estructura òssia mitjançant el tacte sobre el propi cos.
- Adonar-se que, igual com el cos té una simetria externa, també se'n pot trobar a l'esquelet.

- Comparar com les diferències externes del cos (color de la pell, cabells, sexe, etc.) se simplifiquen a l'interior, en comparar dos esquelets humans.
- Averiguar i/o comprovar els ossos que intervenen quan movem alguna part del cos, i descobrir alhora les possibilitats i limitacions que impliquen per a la mobilitat de la persona.
- Constatar què comporta o no el fet de tenir determinades estructures òssies: les extremitats («les serps mengen animals crus perquè no tenen braços i no poden cuinar» va ser una de les deduccions dels infants), els dits, etc., i la importància de la seva mida en alguns animals (ales, potes de les granotes o cangurs, etc.).

Així doncs, la finalitat principal a desenvolupar era que els nens i nenes intuïssin i descobrissin mitjançant el tacte la seva estructura interna, per adonar-se que totes les persones tenim un esquelet molt similar.

Altres aspectes que van sorgir després van ser comprovar quines parts del nostre cos tenen més o menys mobilitat, fer hipòtesis sobre per què en determinades parts del cos no tenim ossos (llengua, orelles...), i contrastar l'esquelet humà amb el d'altres vertebrats, tot cercant similituds.

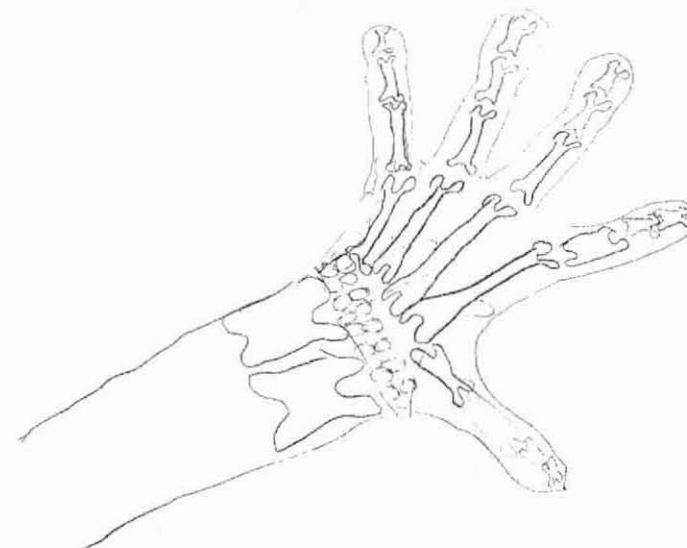
La proposta d'estudi

En el planteig del treball a fer vaig seguir l'esquema metodològic del treball per projectes: què en saben, què en volen saber, fer-ho i finalment avaluar els coneixements adquirits.

La paraula esquelet era prou familiar i semblava que tothom tenia un concepte més o menys clar de què és o de què podria ser. Això em permeté fer la proposta d'omplir una silueta humana tal i com ells i elles s'imaginaven el seu esquelet. Aquest treball els implicà un esforç considerable i els resultats van ser ben diversos. En comprovar aquesta diversitat, vaig creure prou interessant exposar al suro de l'aula tots els treballs per tal que fossin ells mateixos els que comprovessin la diversitat de respostes a una mateixa qüestió.

A continuació ens vam plantejar què volíem saber. La cosa estava prou clara, i el sistema d'aconseguir-ho aparegué immediatament: ens calien radiografies. En qüestió de pocs dies ja teníem els vidres de les finestres plens de radiografies de totes les parts del cos, incloses diverses anomalies, i una de fascinant que corresponia a un nadó dins la panxa materna poc abans de néixer. Cada alumne s'encarregava de comentar als seus companys i companyes la història de les radiografies que havia portat.

Passats una dies vam situar les imatges al nostre cos. Sense roba, es palpaven mútuament a la recerca dels ossos; calia fer rotacions, flexions de tota mena, inspi-

rar profundament, etc.). Així comprovarem clarament la presència d'estructures com la columna vertebral o la caixa toràtica, i d'ossos més o menys prominents com els genolls, els colzes, el fèmur, etc.

Un altre aspecte interessant va ser comprovar que les zones de les radiografies on hi havia més ossos corresponien a les zones del cos amb una major flexibilitat; ens podíem comptar els ossos dels dits doblegant-los sensiblement, i la complexitat estructural del canell quedava palesa en la diversitat de moviments que permetia.

Els descobriments ens porten a les hipòtesis

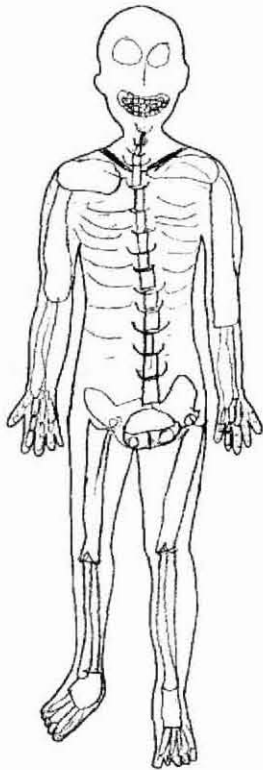
En situar les radiografies dins el nostre cos sorgiren algunes qüestions —i d'altres que jo vaig plantejar— sobre les diferents morfologies de l'esquelet. Calia trobar respostes a per què l'estructura cranial és totalment tancada i en canvi la toràtica està constituïda amb obertures. Igualment, esdevenia interessant comprovar les respostes al perquè en determinades zones del cos no apareixen ossos.

És senzill imaginar l'enginy de les respostes i com aquestes s'acostaven a la realitat: “el crani està tancat perquè sinó les coses de dintre caurien”; “el crani és així perquè sinó quan caiguéssim a terra ens fariem molt mal”; “les costelles són així perquè sinó no podria entrar l'aire”, etc.

Després d'uns dies per assimilar els coneixements, vam passar a destriar les estructures principals de les secundàries, a comparar-les amb les dels animals i deduir-ne el que comporta tant l'absència com la presència de determinades estructures en els éssers vius. Les enciclopèdies visuals ens van ésser de molt ajut a l'hora de conèixer els animals per dins, i ens van permetre jugar a endevinar a quin animal pertanyia un esquelet determinat.

La unitat a l'aula finalitzà amb la reconstrucció de l'esquelet propi en el paper, partint de la visualització de les radiografies, i també de la silueta de la pròpia mà. I he dit a l'aula, perquè comentaris posteriors d'alguns pares i mares van confirmar que la curiositat per saber com són les coses per dins continua viva.

À.V.

EL JOC DE L'EXPOSICIÓ DE TRENS. PREPARACIÓ DE LA MESURA DE LONGITUD

M. ANTÒNIA CANALS

0. Explicació del conte (creació d'una situació de joc)

En un país havien fet molts trens nous per poder anar a tot arreu, i tothom estava molt content. El president va decidir celebrar-ho tot fent una exposició on pogués anar a veure-ho gent de per tot arreu del món i en la qual hi haguessin vies i trens com els de debò, però més petits.

Aquell país serà la nostra classe i nosaltres ara jugarem a preparar l'exposició.

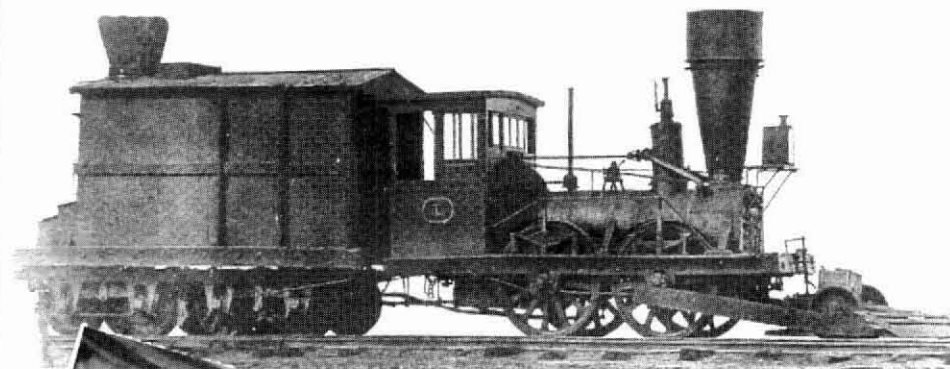
Hi havia tres fàbriques que havien construït tots els trens i vies del país: la fàbrica de vies (1r equip), la de vagons (2n equip) i la de màquines de tren (3r equip).

El president els va cridar a tots per parlar de les vies i els trens petits que havien de fabricar per a l'exposició. Els va fer moltes preguntes, i així va esbrinar que allò que era més car de construir era la màquina perquè és més difícil, és feta d'uns materials molt forts, amb molts fils i transformadors i d'altres peces per a l'electricitat.

Llavors els va dir:

—Que comencin els de les vies fent-ne 7 de diferents mides; i amb les mateixes mides, els de la fàbrica de vagons faran 7 trens de vagons. Aleshores jo me'ls miraré i decidiré què cal fer amb les màquines.

I d'aquesta manera comencem a treballar.

1. El treball de la fàbrica de vies (1r equip)

Indicaré amb cursiva els procediments matemàtics que s'utilitzen.

El mestre els dóna 4 tires de cartolina ja preparades (aproximadament de 105, 85, 80 i 65 cm) i ells hi dibuixen les vies (travessers, etc.).

Després han de tallar-se: la de 80 cm va sola, i les altres es parteixen en dues parts, de manera que no n'hi hagi dues d'iguals i en total siguin 7 (*visió estimativa aproximada de les longituds*). Aquí el mestre intervé molt per tal que quedin amb les mides desitjades, més o menys així: $85 = 67 + 18$; $65 = 37 + 28$ i $105 = 57 + 48$ (*descomposició en dues parts diferents*); i quan els nens no hi són, les arrodoneix perquè quedin de 16, 26, 36, 46, 56, 66 i 76 cm.

L'endemà els nens les troben barrejades i se'ls demana que les ordenin, de la més llarga a la més curta, perquè quan vingui el president les trobi ben posades (*ordenació de longituds*).

Quan ja són ordenades s'agafa la més curta; es posa a sota la segona, comparant-ho amb la tercera i es forma una escala. Cal decidir quin tros es considera adequat per a la màquina; el mestre condueix a la determinació del trosset que sobresurt, és a dir, 6 cm (*comentari sobre els 6 cm reals - el regle graduat*).

Del que resta de la petita, 10 cm, se'n talla un patró i un nen és enviat a la fàbrica de vagons a dir-los que el tren més curt ha de ser com aquest, el següent com dues vegades el patró, i seguint augmentant sempre així (*observació de la diferència constant en l'escala*).

El nen encarregat va a portar el missatge a la fàbrica de vagons per tal que puguin començar la seva tasca (*expressió oral correcta d'una seqüència lògica*).

Mentre s'espera que el segon equip faci el seu treball, poden fer-se altres observacions o jocs que se'ls poden ocórrer al mestre o als nens (*observació i reflexió a partir del treball fet*).

Destacaré aquí l'exercici dit de «control», per la seva importància per consolidar la noció d'ordre: un nen surt a jugar; es tapa els ulls i, mentrestant, un altre treu una de les vies i la posa ben lluny. El mestre arranja les altres, ben juntes, com si no hagués passat res. El nen obre els ulls, se li dóna la via solta i ha d'endevinar, a primer cop d'ull, quin és el seu lloc. Els que dubten molt, o no el troben, són els que encara no tenen l'ordre prou assumit (*exercici de control - avaluació*).

2. El treball de la fàbrica de vagons (2n equip)

Reben el missatge de la fàbrica de vies, amb la mida del tren més curt i la consigna que els altres han d'anar augmentant afegint sempre aquesta mesura. Per aquest motiu, l'anomenem "unitat" (*imaginació de longituds no vistes directament*).

Han de decidir quants vagons posaran en aquesta mesura (millor que decideixin 2). En una cartolina forta, de la mida rebuda, dibuixen el primer tren de 2 vagons (*repetició d'una longitud unitat per obtenir-ne d'altres*).

El mestre prepara tires llargues de cartolina sobre les quals els nens apliquen cada vegada el darrer tren dibuixat més la unitat; és a dir, dos vagons més. Així van construint els set trens.

Constaten que al mateix temps va augmentant el nombre de vagons, però ara comptant de 2 en 2; arriben fins al darrer tren, que en té 14 (*descoberta de la relació entre nombres i les vegades que repetim la unitat*).

Ara han d'ordenar des del més curt fins al més llarg per quan vingui el president (*ordenació de longituds*).

Un cop ordenats tornen a comptar els vagons i observen quins números surten: tots parells; el mestre pot aprofitar per explicar-ho (*nombres parells i la seva sèrie fins a 14*).

3. Visita del president a la fàbrica de vagons

El mestre fa de president (es posa una gorra). Es mira els trens ordenats i diu:

—Aquest trens són preciosos; però no podem fabricar 7 màquines, ja que ens costarien massa diners. Com que els vagons es poden enganxar fàcilment uns a continuació dels altres, haureu de reunir-ne alguns per tal que quedin només 4 trens. Convé que tots quatre siguin igual de llargs i, així, les 4 màquines podran fabricar-se iguals per dins i serà més fàcil. A veure si ho sabeu fer sense perdre cap dels vagons que ja heu fabricat.

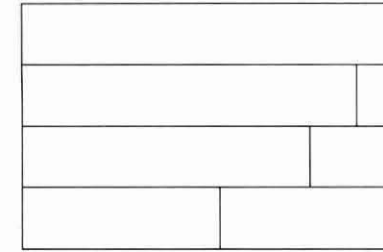
Ara els infants treballen sols. Es fan comentaris sobre quin és més llarg, o bé si tal i tal altre junts són tan llargs com el primer (*tempteig de possibles solucions*). Per fi troben la solució (*comparació de longituds i composició d'una longitud a partir de dues*): tots els trens seran com el més llarg i tots tindran 14 vagons (*sumes de nombres i diferents maneres d'obtenir un mateix nombre*), no se'n perd cap, i decideixen posar un nom a cadascun.

cuc

cargol

llimac

formigues

S'envia un nen a la fàbrica de màquines a dir-los que cada màquina haurà d'arrossegar 14 vagons.

Es prepara un dibuix de com ha quedat la solució per a la fàbrica de vies, i s'hi envia un altre nen a portar el dibuix i explicar com han d'enganxar les vies (*representació gràfica de longituds reals*).

4. Treball a la fàbrica de les màquines (3r equip)

El tercer equip ha de treballar amb les dades que els han arribat: la mida que ha de tenir cada màquina i la potència (aquesta segona part és ben imaginativa); ha d'arrossegar 14 vagons (*comprensió de les dades rebudes i discussió del seu valor*).

Els nens posen la mida sobre papers, diverses vegades, i fan proves fins a trobar el dibuix més adequat. Aleshores, aplicant la mida sobre cartolina negra, preparen 4 trossos en els quals dibuixen, en blanc, les màquines i les retallen (*construcció d'un model d'unes mides donades*).

Sobre la potència de les màquines només es parla abans de dibuixar-les. Per consell del mestre es decideix no filar tant prim i fer-les una mica més potents, que puguin portar fins a 15 vagons. És una mesura de prudència: no se sap mai què pot passar, si hi pujarà massa gent, o si un dia s'haurà d'arrossegar un vagó perdut (*consideració de diferents possibilitats aleatòries*).

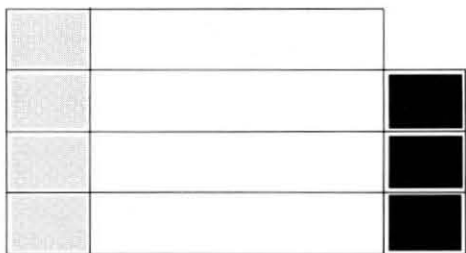
La construcció de les màquines és un treball molt seriós!

5. Nous problemes a la fàbrica de vies

Arriba l'emissari enviat per la fàbrica de vagons i els explica què han fet ells amb els trens, i els demana que facin el mateix amb les vies (*coordinació de la feina de diversos grups*). Hi ha un intercanvi d'idees, preguntes i diàleg (*expressió verbal d'un procés i comprensió del mateix*).

Els nens enganxen les vies tal com els han dit, i constaten que no surten totes

quatre de la mateixa mida (*descoberta d'un resultat parcial diferent del que s'esperava*).

Els nens han de descobrir per què hi ha 3 vies que són un tros més llargues i quan val aquest tros (*estudi de la causa d'un fet*); es constata que és precisament la longitud d'una màquina (cal confrontar-ho amb el cartronet de model que tenen).

Com és això? Perquè en ajuntar dues vies l'espai de la màquina resta comptat dues vegades.

Aquest fet és un escull important. Davant d'això s'hauran de reunir els de totes tres fàbriques i prendre una decisió comú (*plantejament d'un nou interrogant*).

6. Treball comú dels tres grups

Reunits tots els nens i nenes de la classe, el mestre els ajuda a formular el problema actual, a la vista de com queden els trens i les vies, un cop reunits tal com ha dit el president (*formulació d'un problema*).

Els espais seran ocupats per les màquines, i en canvi, els 3 espais sembla que sobren. Què fem amb aquests tres trossos que sobren? Cal tenir en compte les condicions inicials (*memòria de les condicions del problema*).

Es divideixen els alumnes en diversos equips (*treball en equip*), i es demana que cada equip pensi una solució possible. Al final, es posen en comú totes les solucions proposades i surten les següents (*descoberta d'estratègies*).

1. Llençar els 3 trossos de vies que sobren.
2. Fer 3 vagons més i afegir-ne un al tren Cargol, un al Llimac i un al Formigues, ocupant els llocs que ara sobren.
3. Fer 4 vagons més i també un tros més de via, el qual, junt amb el quart vagó s'afegiria a Cargol, i els altres 3 vagons tal com han dit els d'abans.
4. Fer dos vagons més, que serien un per al tren Llimac i un per a Formigues, i llençar un tros de via que sobraria.

5. Passar tots 3 trossos de via sobrants al tren Cuc, i fer 3 vagons nous per omplir-los.

Es fa venir el president (es posa la gorra) i cada equip justifica davant seu la solució que abans ha presentat (*reconeixement de diferents solucions possibles d'un problema*). Les justificacions són aproximadament aquestes (*combinació de diversos criteris i no separació del món real i el món mític*):

1. És la més fàcil, i vostè va dir que la via no era gaire cara i, per tant, la podríem llançar.
2. Si es poden fer 3 vagons més, millor, perquè així no es perdria res.
3. No ens agrada que hi hagi un tren més curt; vostè va dir que tots fossin iguals.
4. Si només fem 2 vagons no sortirà tan car, i només llançarem un trosset de via; dos trens més llargs i dos més curts no queda pas malament: el cuc i les fileres de formigues són llargues!
5. Nosaltres ho volem posar tot al primer perquè un cuc pot ser molt llarg, més que els altres animals, i també convé un tren molt llarg per arribar als pobles que són més lluny.

Els treballadors de la fàbrica de màquines reaccionen tot seguit enfront de la darrera proposta, assegurant que les màquines només estan calculades per suportar 15 vagons; per tant, no pot ésser (*visió realista del problema*). En canvi, gràcies a les seves previsions, sí que poden suportar un vagó més dels que s'havien previst, tal com es demana en algunes propostes.

El president intervé dient que realment els de la tercera proposta tenen raó, que així serien tots els trens iguals, però que aquesta solució no pot ser perquè és massa cara: no hi ha diners per fer 4 vagons més! (*avantatges i inconvenients - compensació*). En canvi, que hi hagi dos trens llargs i dos més curts, ja ho accepta; i que n'hi hagi un sol més curt, també (seria per anar a la regió més propera), i tots quatre com el Cuc, també (*acceptació dels arguments justificats i lògics*).

7. Conclusions

Les propostes tercera i cinquena han quedat descartades, resten com a possibles la primera, segona i quarta. Es fa una votació entre aquestes tres i s'adopta la solució que en resulta (*implicació personal i solució democràtica*), i es prepara l'exposició amb gran satisfacció de tots.

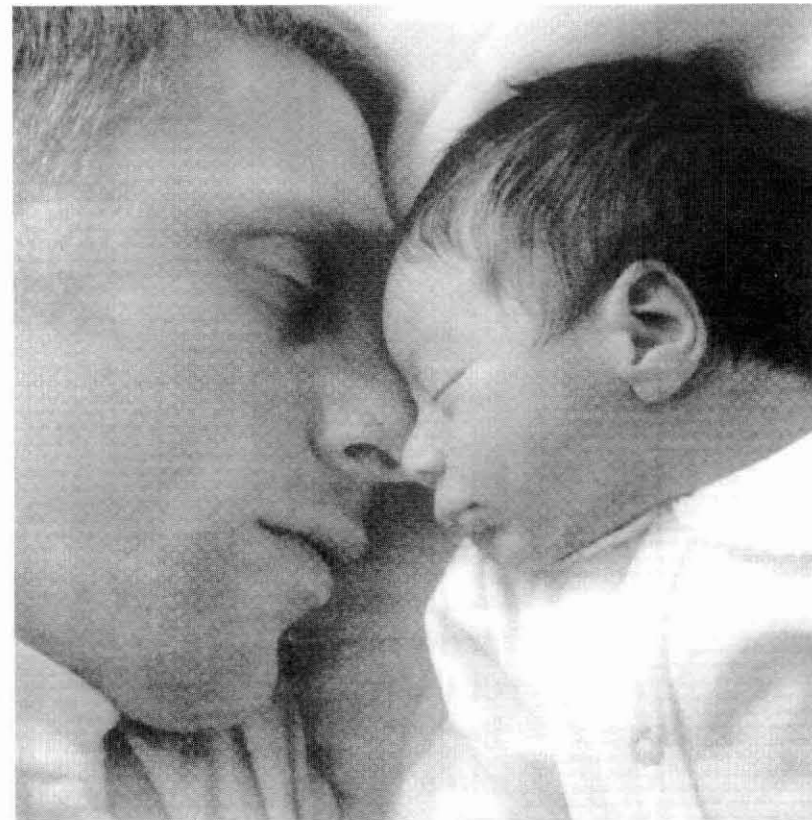
Es pot continuar l'activitat, fent la maqueta d'un recorregut, amb aplicacions de geometria (interseccions, línies, regions, etc.) i de càlcul (comptar quilòmetres, passatgers, parades, etc.).

SOBRE L'INFORME HOMES, MITJANS DE COMUNICACIÓ I ATENCIÓ A LA INFÀNCIA

MÒNICA GARCIA

Per què els homes danesos demanen més excedències paternals que la resta d'uropeus? Per quina raó uns anuncis televisius encarregats pel govern flamenc per incentivar el treball parcial són diferents en el cas que hi apareguin dones o homes? Per què a Espanya la discriminació laboral segueix sent un fet, tot i que la legislació la prohibeix? L'estudi *Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància*, publicat per la Xarxa Europea d'Atenció a la Infància de la Comissió Europea, potser podrà ajudar a respondre aquestes preguntes.

L'informe, realitzat per Fred Deven (membre d'aquesta xarxa), se centra sobretot en l'anàlisi del missatge que els mitjans de comunicació —la premsa escrita diària, en concret— proporciona respecte a la implicació dels pares en l'educació dels infants, i també en temes que s'hi poden relacionar, com pot ser la conciliació del món laboral i l'atenció als infants en diversos estats de la Unió Europea. *Homes,*

Papa hat keine Zeit

Die deutschen Väter machen von ihrem Recht auf Erziehungsurlaub keinen Gebrauch

mitjans de comunicació i atenció a la infància pretén, d'aquesta manera, oferir una visió global de la situació en què es troben els membres d'una parella pel que fa a l'educació d'infants, però atorgant una especial atenció al paper de les dones en aquest procés.

El punt de partida original de l'informe, doncs, és verificar fins a quin punt els diaris, amb la seva doble capacitat de reflectir i alhora crear imatges de la societat, contribueixen, amb el tractament que fan de les notícies —per exemple, dels temes referents a la paternitat—, a la creació d'una autèntica igualtat d'oportunitats per a l'home i la dona. Tot i que, com el mateix autor reconeix, hi ha límits al que poden fer els diaris, el cert és que —juntament amb la resta de mitjans de comunicació— tenen algunes responsabilitats en aquestes qüestions. La intenció de l'informe és, precisament, desvetllar aquestes responsabilitats, i ho fa oferint un bon reflex del que va ser la cobertura periodística —en set estats europeus— del mes de juny de 1994 respecte de cinc àmbits bàsics d'estudi: pares i paternitat; mares i maternitat; famílies; homes i atenció als infants i, per últim, reconciliació del treball i l'atenció a la infància.

Aquests cinc grups d'estudi serveixen a Deven i els seus col·laboradors per categoritzar els articles i les fotografies aparegudes als diaris per temes, tot i que a vegades —com el mateix autor reconeix— es fa difícil establir una clara línia divisòria entre els àmbits. Alhora, la distinció també permet homogeneïtzar l'estructura de l'anàlisi en els set països participants en el projecte, de manera que és més fàcil establir conclusions vàlides en l'àmbit d'aquests països i, per extensió, de la totalitat de la Unió.

Metodològicament, la realització d'aquest informe va ser alhora molt senzilla i molt complicada. Senzilla en la seva concepció, perquè el que es pretenia era que es dugués a terme, cada dia del mes de juny de 1994, un control de deu diaris a set Estats diferents de la Unió (Alemanya, Bèlgica, Dinamarca, Espanya, França, Itàlia i el Regne Unit). Aquest control, centrat sobre els cinc punts esmentats abans, serviria per fer, a cadascun dels estats, un informe nacional, sobre la base del qual Fred Deven elaboraria posteriorment l'informe final.

Òbviament, aquest plantejament tan simple va complicar-se a mesura que s'avançava en el procés. Posar en comú les conclusions de set informes nacionals, cadascun dels quals es basa en l'anàlisi diària de deu publicacions durant un mes, no és un procés senzill. La comparació entre la cobertura i el missatge predominant en cadascun dels set estats es fa, com reconeix el mateix autor, molt difícil. Hi ha, lògicament, temàtiques que es repeteixen, aspectes que semblen interessar a tots els diaris consultats. Però també hi ha notícies d'abast estrictament nacional, d'interès molt localitzat. Combinar aquests factors tan dispars és, si més no, complex, tal com esmenta l'informe.

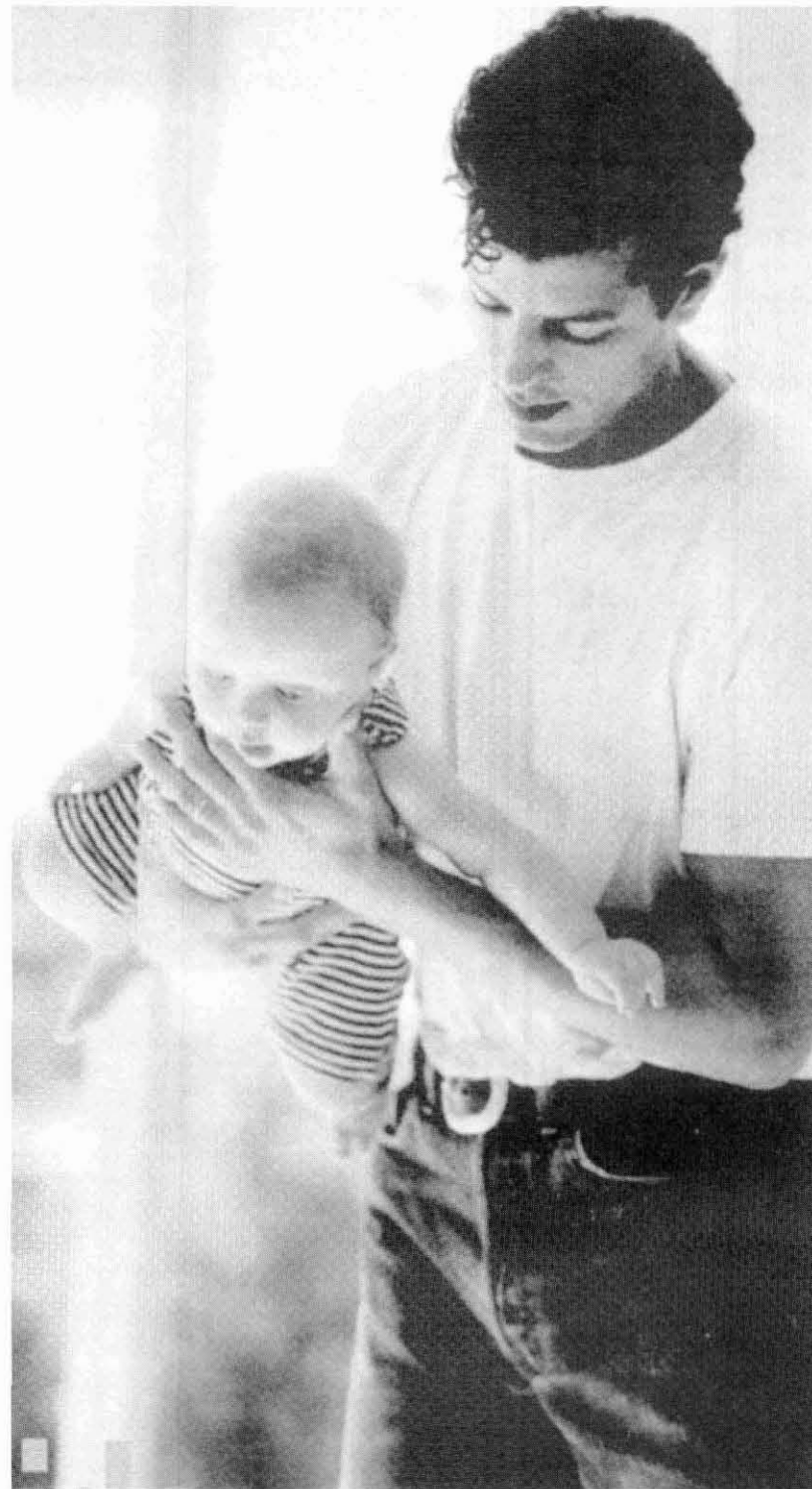
En qualsevol cas, però, l'enorme cúmul d'informació obtinguda de la premsa europea en el mes de l'estudi serveix, com a mínim, per obtenir una idea molt aproximada de com es veuen temes com la igualtat sexual en el treball i en l'atenció als fills, o les diferents legislacions en matèria de permisos de maternitat, la custòdia dels fills en cas de divorci, el paper dels pares en l'educació dels infants, o molts d'altres que queden reflectits en *Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància*, tant al conjunt de la Unió Europea com als diferents països participants en el projecte.

I les diferències, pel que sembla, són molt accentuades en el cas, principalment, de Dinamarca. És en aquest país on el missatge públic dominant és més favorable a la no-discriminació de la dona i a la participació per igual de l'home en les tasques i responsabilitats familiars. Els diaris danesos, segons l'autor, es limiten a reflectir clarament aquesta "cultura" de la igualtat predominant en la societat danesa.

En canvi, a la resta de països on s'ha realitzat l'anàlisi sembla que aquesta "cultura" de la igualtat no està, ni molt menys, tan assumida com a Dinamarca. De fet, segons l'autor, en la resta dels països de l'informe *Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància* no passa només que els temes centrals d'aquest apareixen als mitjans amb molta menor freqüència que a Dinamarca, sinó que, a més a més, quan apareixen tendeixen a reflectir, més que la igualtat, la discriminació que en els papers familiars de pares i mares encara existents en les seves societats respectives.

En conjunt, Fred Deven certifica que, malgrat els intents legals i polítics de la Unió Europea per contribuir a un millor repartiment de les responsabilitats derivades de l'educació dels infants entre homes i dones, el cert és que a la majoria d'Estats europeus encara és la mare qui assumeix majoritàriament aquestes responsabilitats, mentre que la imatge del pare continua lligada gairebé únicament al manteniment econòmic de la unitat familiar. Els pares, doncs, no són percebuts —com a mínim, en els diaris— com a potencials "cuidadors" dels fills, mentre que les mares conserven el seu paper tradicional en el repartiment de les tasques familiars. Lògicament, segons l'autor, això té conseqüències quant a la conciliació del treball i les tasques familiars entre homes i dones, conseqüències que l'informe explica detalladament.

Així, la limitada cobertura periodística dels dos temes centrals a estudi —el repartiment més igualitari de les responsabilitats familiars entre pares i mares, incloent el paper dels pares en l'atenció als infants, i la conciliació del treball i la vida familiar— indica que els objectius de no-discriminació i de major implicació dels homes en l'atenció als infants estan encara lluny de ser assolits, tot i que, com el mateix Fred Deven reconeix, s'han produït, en els darrers anys, fenòmens favorables al canvi.

Aquest canvi s'ha produït sobretot a Dinamarca, tal com destaquen les conclusions d'*Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància*. De fet, segons l'autor, aquest país es pot considerar un cas a part en el conjunt de la Unió Europea. Cal, doncs, que aquest canvi s'estengui també a la resta de països de la Unió. I els mitjans de comunicació tenen un important paper per dur a terme en aquesta modificació de les actituds d'homes i dones davant l'educació dels infants. Com diu l'informe, no n'hi ha prou amb les bones intencions de la Unió Europea sobre això. La premsa, com a reflex de la realitat però també com a creadora d'estats d'opinió i d'actituds, ha de contribuir a generar en els estats europeus un repartiment més equitatiu de les tasques derivades de l'educació dels infants i de les feines a la llar. Aquesta és, de fet, la idea principal que es desprèn de l'exhaustiva anàlisi realitzada per Deven sobre la base de la cobertura periodística d'aquests temes.

Ens trobem, aleshores, davant d'un document que recull les darreres tendències respecte de la igualtat d'homes i dones tal com es reflecteix en setanta diaris europeus, deu per país.

L'informe *Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància* és, així, una eina útil d'anàlisi, ja que permet apreciar, a més a més de la tendència general a la Unió Europea, les diferents circumstàncies de cadascun d'aquests set països respecte del repartiment de les tasques a la llar i en relació amb l'atenció als infants, i respecte de l'accés de dones i homes al món laboral en condicions d'igualtat.

L'informe també possibilita, alhora, conèixer les diferents temàtiques que cadascun dels diaris usats per fer l'informe menciona quan parla d'homes, dones, famílies, infància i treball. Sabem aleshores quins són els temes que més han aparegut als diaris, la freqüència amb la qual ho han fet i, sobretot, el perquè de l'aparició d'aquests temes i no d'uns altres (ja que de vegades, conèixer el que no han mencionat els diaris és encara més important que saber què hi ha sortit). L'informe *Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància* de la Xarxa Europea d'Atenció a la Infància és, per tant, un document que ha d'interessar a tots aquells que es dediquen a l'educació o, simplement, a tots els que es preocupen per l'atenció a la infància.

M.G.

BELLUGAR-SE ÉS SALUDABLE

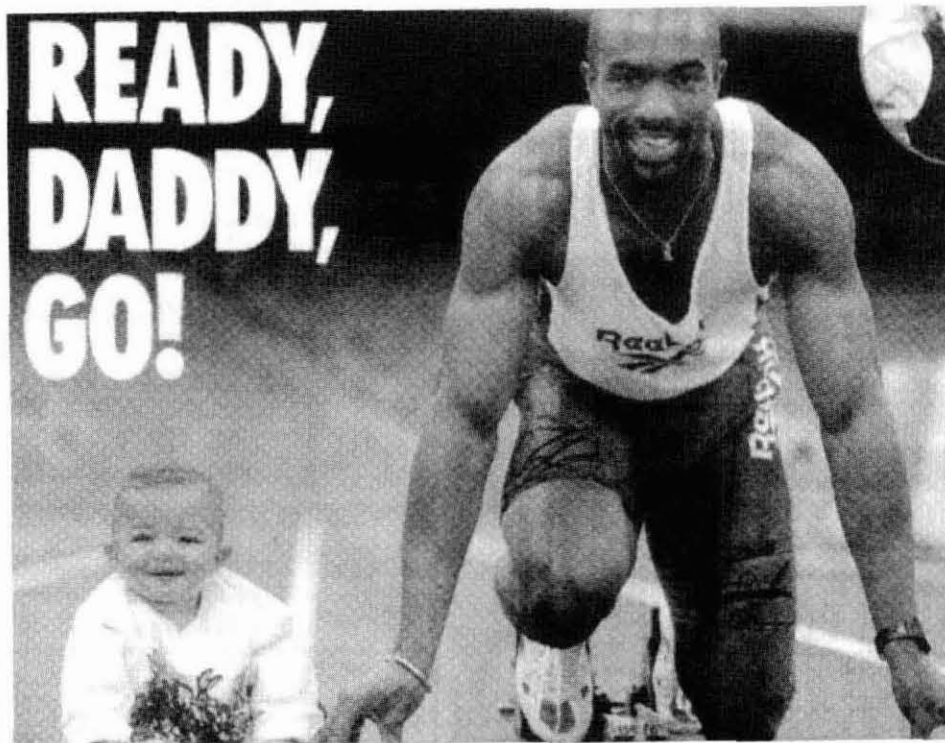
JOAN RIPOLL

L'home fort no és pas l'atleta, sinó el que ha aconseguit el grau de desenvolupament que correspon a la pròpia constitució.

HERBERT

Temps era temps, segons expliquen les cròniques, que l'any 490 aC, un soldat d'Atenes, després de fer més de 240 km a peu, encara li quedaren forces per anar a lluitar a la batalla de Marató, i després de la victòria dels grecs sobre els perses va tornar a córrer els 42 km i escaig que el separaven d'Atenes per portar als dignataris d'aquesta ciutat la notícia de la victòria. Segons que conta la història, el seu missatge fou més aviat breu. Va dir: «Alegreu-vos, hem vençut.» I va caure mort. Amb el degut respecte a l'heroïcitat i a la despesa d'energies del soldat Feidipidos, pot haver-hi qui pensi que, avui dia, amb un fax la notícia encara hauria pogut arribar més de pressa i s'hauria pogut evitar aquesta desgràcia personal.

La dèria per guanyar en les competicions, però, ja ve de lluny: dotze segles abans de Jesucrist, sembla que l'heroi de la guerra de Troia ja va organitzar uns jocs que consistien en carreres de cavalls, boxa i javalina en el curs dels quals sacrificaven i es menjaven un nen petit i, posteriorment, se celebraven lluites a mort, en les

quals es permetia posar els dits als ulls, estrangular i trencar els braços i cames de l'adversari. Més endavant, els jocs es van convertir en festes populars més aviat alegres. Tant s'anaren «civilitzant» que en el període romà ja va aparèixer el suborn: Neró, malgrat caure de la seva carrossa de deu cavalls i no poder tornar a pujar-hi, fou acreedor del ram d'olivera, i va aconseguir, així com de passada, també els premis de cantant i d'actor. Es veu que ja aleshores no hi havia un pam de net.

El gloriós any de 1896, després de lluitar aferrissadament, el Sr. Pierre de Fredy, baró de Coubertin, aconsegueix que se celebrin a Atenes els primers Jocs Olímpics de l'era contemporània, i va reprendre així en versió actual els antics Jocs d'Olimpia. Va ser gràcies a la munificència d'un ric comerciant d'Alexandria (el Sr. Averoff) que es va poder cobrir el cost de la restauració de l'Estadi grec i habilitar els utilitatges més imprescindibles, ja que no hi havia prou diners per finançar la gesta. Un dels números més esperats fou el que recordava la carrera de Marató. Hi participaren vint-i-cinc atletes, dels quals la majoria van haver d'abandonar, víctimes d'al·lucinacions, caigudes i altres desgràcies, però l'emoció fou increïble quan precisament va ser un grec, Spiridon Louis, qui va entrar a l'estadi en primer lloc i pogué guanyar el premi que consistia en 365 menjars gratuïts, servei d'enllustrador de sabates gratis per a tota la vida i un petit terreny. Ja en aquesta prova, el tercer classificat va haver de ser desqualifi-

cat per fer tampes: d'amagatotis havia pujat a un vehicle durant una bona part del recorregut.

Els segons Jocs Olímpics es van celebrar a París i, curiosament, a instàncies d'algun interessat, s'hi va incloure com a prova oficial la pesca de canya al Sena.

A partir d'aquí, l'anecdotari dels Jocs Olímpics seria segurament divertit, però tan extens com depriment. Les fites del ben intencionat baró de Coubertin, que proclama «la suprema importància de preservar, contra el *professionalisme*, el noble i cavallerós caràcter dels esports», difícilment són conciliables amb la participació d'«*aficionats*» que guanyen centenars de milions amb la pràctica de l'esport, i de buròcrates que fan servir avions particulars i ocupen suites principesques en els millors hotels. I pensar que l'esmentat Sr. Averoff, per tal d'estimular els atletes grecs, va oferir la mà de la seva rica filla al vencedor de la marató! El vencedor, en Louis, no ho va poder aprofitar; ja era casat!

Avui, entitats públiques i privades que manegen els diners dels altres o que estan destinades a estimular l'estalvi gasten milions i milions per recompensar aquells que fan de l'esport el seu *modus vivendi*.

I ara podríeu dir: i tot això què té a veure amb l'exercici físic? Potser no gaire, però com que popularment, vistos els èxits assolits pels Jocs de Barcelona, les dues coses s'han relacionat massa, crec que és bo per a la salut mental desmitificar aquests excessos i aquestes tergiversacions de conceptes per poder començar a parlar racionalment del que és i representa per a la salut del nen l'exercici físic i l'educació física.

En l'evolució històrica, tal com diu Ulmann, «l'educació física és un reflex de la concepció global de l'educació».

La cultura física, en forma de lluita, de dansa, de joc de pilota o de «polo» fou molt estesa en l'antiga Xina, on era considerada com a mitjà de desenvolupament corporal i del caràcter, i com a escola de *fair-play*. Però aquestes pràctiques foren interrompudes per l'emperador Qin Shi Huangdi (any 220 aC), el qual imposà una educació purament intel·lectual i moral; els concursos per entrar en la funció pública, abans esportius, van esdevenir purament literaris. Aquesta evolució, i també la contrària, s'ha anat produint al llarg de les civilitzacions, i així, a Roma, Sèneca trobava que l'educació física constitueix una ocupació idiota, que no és l'adient per a l'home de lletres.

Fa gràcia llegir autors del segle passat i seguir les seves discussions sobre els

avantatges de l'exercici físic. Amb el seu estil grandiloqüent, un catedràtic de Barcelona escriu l'any 1858:

El Supremo Hacedor hizo entrar como elemento para la conservación de los cuerpos de los animales el movimiento y ejercicio. No es extraño pues que por medio de ésta santa virtud del ejercicio se hayan curado y curen tantas afecciones, como lo manifiestan los anales de la medicina [...] Se habla también de una muger pobre, enteramente tullida, que recibió la noticia de un pingüe legado que le hizo un pariente suyo en su testamento. Esta muger emprendió su viaje á duras penas, cobró el legado y recobró la salud, volviéndose á su casa, alegre y ágil en todos sus miembros.

Més endavant es pot llegir:

Los bailes que se usan en nuestra época pueden compararse a una potencia excitante, útil en reumas y romadizos y otras afecciones en que sirven los excitantes, con tal que el que ha bailado pueda meterse en una atmósfera templada donde conserve el sudor.

Així anava la cosa. A continuació jo pensava descriure els avantatges i modalitats dels exercicis físics que convenen als infants petits. Però tot just escrits aquests apunts, em va arribar un llibre excel·lent: el que porta per títol *L'educació física del naixement als tres anys*, de Dolors Canals i Farriols. Aquesta obra m'ha fet canviar tots els esquemes que tenia per continuar aquest escrit, ja que s'hi troba essencialment, i ben explicat, tot el que calgui referent a aquest tema. Per això, encara que sigui amb una certa pressumpció, de la qual demano perdó, només voldria introduir aquí uns breus comentaris relacionats amb el moviment de l'infant de més de tres anys durant l'exercici físic.

Alguna dada fisiològica

Hem de tenir en compte que tot moviment s'aconsegueix per l'energia que comporta la combustió de la glucosa, que permet la contracció muscular. La mobilització de la glucosa del cos n'impedeix l'acumulació en forma de greix, augmenta el recanvi nutritiu i fa que el nen tingui més gana.

Al mateix temps, l'aparell circulatori ha de transportar més material, per tant la sang corre més de pressa, les contraccions cardíaques es fan més àmplies i augmenta el nombre de pulsacions. Com que la combustió de la glucosa es fa per oxidació, els requeriments d'oxigen també estan augmentats, i els pulmons en necessiten més: augmenta la capacitat pulmonar i el nombre de respiracions per minut; esbufeguem.

A més, tots tenim l'experiència de l'acció tònica de l'exercici físic, que produeix una sensació d'eufòria, al mateix temps que els centres cerebrals que dirigeixen els moviments voluntaris es desenrotllen i s'estableixen noves connexions neuronals, fent que, si els moviments es repeteixen d'una manera rítmica, aquests moviments s'arribin a automatitzar, cosa que fa que els puguem realitzar amb menys fatiga.

El joc

Per a l'infant, la millor manera d'estimular la seva activitat física és mitjançant els jocs. I què es necessita per jugar?

En primer lloc, cal disposar *d'espai suficient*. Ja en parla Dolors Canals quan es refereix a les experiències fetes amb rates: quan els falta espai es produeixen actituds socialment agressives, fins arribar al caos. D'altra banda, Singer explica l'experiència de posar en una gàbia petita tres gallines ponedores; el seu índex de mortalitat a l'any fou de 9,6 %. Si en comptes de tres gallines, en el mateix espai se n'hi posaven quatre, l'índex de mortalitat arribava al 16,4 %, i si el nombre de gallines era de cinc, l'índex pujava al 23 %. El nen engabiament sofreix també, no diré que una més gran mortalitat, però sí que acusa la manca d'espais lliures.

En segon lloc, l'infant necessita *companyes*. No es pot jugar a fet i amagar si no tens qui et busqui. Per mitjà del joc el nen va adquirint el respecte als convencionalismes quan interactua amb els companys.

Mitjançant el joc el nen fa una cosa important: es prepara per a ser adult, observant i imaginant.

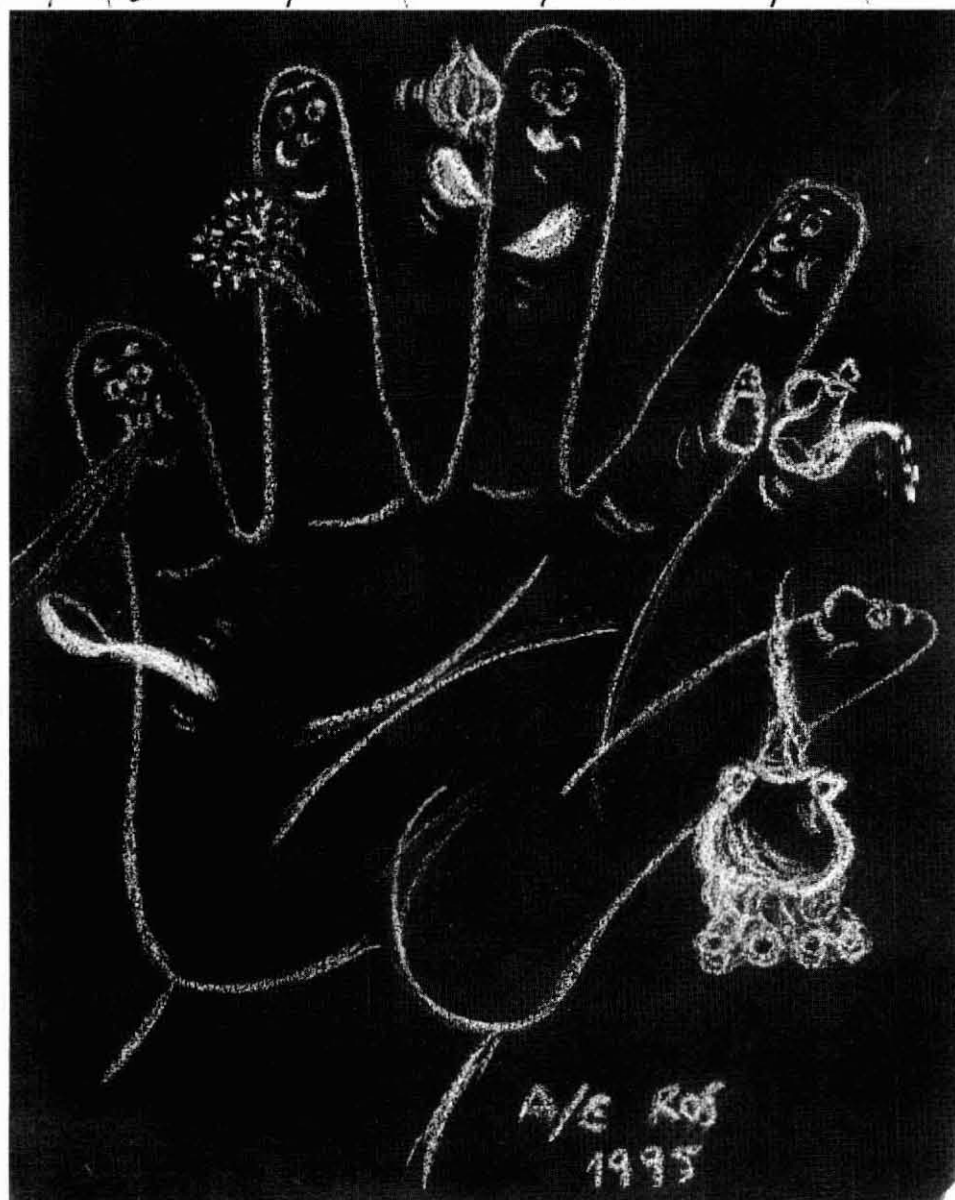
Quines joguines els hem de comprar? Espai i amics és l'únic imprescindible que podem procurar als nostres fills. Però, és clar, estem en un món que és com és, amb propagandes comercials abassegadores, dominadores i tiràniques, i no tenim més remei que seguir al corrent. Aleshores, com menys sofisticades siguin les joguines, com més espai deixin a la imaginació, millor seran. Una pilota de drap pot proporcionar jocs més divertits i gratificants que el complicat estri que es mou tot sol i que no requereix cap esforç imaginatiu.

Com que l'infant és observador, imita el comportament, que veu o que sent, dels adults. És lògic, doncs, que el nen demani amb insistència escopetes, metralladores, canons i tancs si el que li proporcionem són imatges de guerres, agressions, homicidis i violacions.

Mentre els adults no demostrem que a mesura que l'ésser humà es va fent gran també va rebutjant els mitjans agressius dels cops de puny, la navalla, la força bruta i les armes, i va substituïnt la solució de les naturals discrepàncies per mètodes "civilitzats" de diàleg i de raonament, crec que constitueix un contrasentit i una mostra d'hipocresia negar-los aquelles armes que veuen cada dia i que fan triomfar en la vida.

J.R.

Extret del llibre de Joan Ripoll: *La salut a la infància. Parlem-ne*, Barcelona: A. M. Rosa Sensat, Temes d'Infància, 21.

el conte

La Paula i la sopa

ROSER ROS i VILANOVA

La Paula té una germana que encara no sap fer anar la cullera. És massa petita.

A la germana xica de la Paula, encara no li deixen tocar el ganivet. Si ho sabés en Tallafí, diria que no val un pet! Però és que és massa petita.

Quan la germana menuda de la Paula serà més gran, algú li explicarà quin és el noble origen de les forquilles i qui va ser Dama Teodora. Ara és massa petita.

Com que la germana de la Paula encara és el caganiu de casa, als grans, els agrada jugar amb ella a menjar sopes.

Per a això no que no és massa petita.

Voleu saber de què va el joc de menjar sopes?

En primer lloc, no oblideu que aquest joc és per quan és l'hora de menjar sopes.

Preneu la vostra mà. O la mà d'una personeta petita com és la germana menuda de la Paula. O qualsevol altra mà.

Comenceu pel dit gros i reciteu amb mi mentre assenyaieu cada dit:

- Aquest posa l'olla al foc.
—Aquest hi tira la sal i l'oli.
—Aquest hi fica un granet d'all.
—Aquest un brot de farigola.
—Aquest bufa la cullera per a poder-la tastar.

Però, qui se la menjarà?

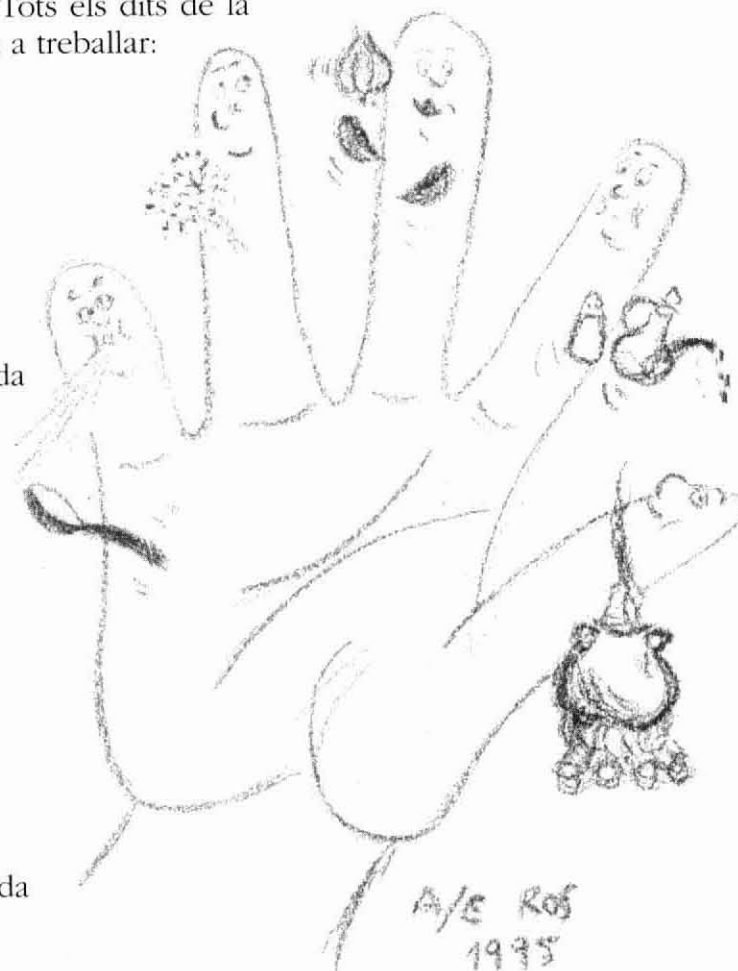
- Jo! —diu el dit gros.
—Jo! —diu l'índex.
—Jo! —diu el dit del mig.
—Jo! —diu l'anular.
—Jo! —diu el dit xic.
—Doncs anem tots a menjar! —respon la mà.

I comencen a menjar. I així és! Tots els dits de la mà agafen la cullera i comencen a treballar:

Cullerada ve, cullerada va.
Ara em cremo, ara m'abruso.
Ara bufo, ara bafo.
Les culleres som feineres
i no gaire romanceres:
ens agrada papar sopes,
cremes, brous i algun puré.
Si ens deixen, fiquem cullerada
fins a l'última bocada.

I si la papota no és acabada,
o encara hi ha sopa al plat,
tornen a començar:

Cullerada ve, cullerada va.
Ara em cremo, ara m'abruso.
Ara bufo, ara bafo.
Les culleres som feineres
i no gaire romanceres:
ens agrada papar sopes,
cremes, brous i algun puré.
Si ens deixen, fiquem cullerada
fins a l'última bocada.

R.R.V.

Els primers llibres d'art

Amb data de gener de 1995, l'editorial Cruïlla ha tret al mercat una bonica col·lecció anomenada «Món Meravellós de l'Art». De fet s'adreça a infants un xic per sobre dels sis anys, però hi ha ben bé dos títols que són del tot assequibles per als de cinc i sis anys. Aquests títols són *El bestiari* i *Els retrats*.

Ja anteriorment, Cruïlla havia traduït diferents col·leccions provinents de l'editorial francesa Gallimard, que genèricament titulava «Món Meravellós» i que constitueixen un dels més sòlids trumfos editorials dins l'àmbit dels llibres de coneixements o documentals. Encetar ara una sèrie dedicada a l'art no representa res més que la continuïtat d'un projecte, si bé cal tenir en compte que, en qüestió de llibres documentals d'art per als infants, França és, actualment, el país més avançat i capdavanter.

Mirem-nos-els amb atenció, doncs, aquest

parell de títols, perquè és cosa bona i saludable que els nostres infants entrin en contacte, com més aviat millor, amb el món de les belles arts.

Són uns llibres de format relativament petit, de tapa dura i relligats amb una espiral. Molts dels seus fulls són de paper acetat, és a dir, transparent i rígid, que permeten, en girar-los, crear un joc d'aparició o velament d'imatges. Gràcies a aquest enginyós sistema podem veure l'abans i el després d'una obra, o bé subratllar-ne un detall, engrandir-ne un altre, etc. És a dir, permeten una certa manipulació enginyosa que ajuda el petit lector visual a aguditzar l'observació i a gaudir-ne el resultat.

A *El bestiari* començarem observant com els homes primitius —ninots fets per Tony Ross— pinten dins una cova, i en girar la transparència veurem com el que han pintat és un cavall. Després podrem obser-

var un parell de retrats d'Arcimboldo, fets sobre la base d'acumular les formes de dues menes d'animals: un retrat és fet amb animals de pèl i l'altre amb peixos; un sembla el retrat d'un senyor de nas rodó i ben afaitat, l'altre, d'un senyor de nas llarg i barba punxeguda. Si continuem passant fulls veurem una obra surrealista, un mòbil de Calder, un cargol fet amb collage, etc. No importa gens que no sapiguem el nom dels pintors o el corrent on cal inscriure les seves obres. El que importa és que aprenguem a veure, mirar, observar les formes i els colors i, si molt convé, les tècniques, que són variades: gravat, fresc, collage, escultura, tapis... I que ho comentem amb la quitxalla de la classe, que hi juguem, amb aquests llibres, que parlem també dels animals de bo de bo, que relliguem l'art amb la realitat i l'art amb la nostra vida de cada dia a escola.

El mateix haurem de fer amb el segon títol,

Els retrats. Comença permetent que el retrat d'un rei, fet amb la tècnica del vitrall, es projecti damunt els murs d'una catedral, i hi fa ombres de colors si sabem moure el full transparent davant d'un llum. Amb un gravat de Rembrandt podem jugar a fer simetries si obrim o tanquem els fulls ajustadament. Però també podem fer retrats amb fang, o pintats damunt una escombria. I, sens cap mena de dubte, podem fer cua en un museu per veure quants retrats hi ha i de quina mena.

En ambdós llibres, una primera part ens permet fer tota una descoberta, un treball d'exploració i comprensió. Després, cap al final, s'acumulen una sèrie d'obres importants i, just al final de tot, hi ha una pàgina amb petits fragments que, si ens hi hem fixat bé, ja serem capaços de dir on pertanyen.

La qualitat de les reproduccions fotogràfiques de les obres d'art és prou correcta,

com la traducció dels petits textos dels comentaris del llibre, i els ninots il·lustrats us arrodoneixen el joc.

Ara bé, la primera qualitat importantíssima per assaborir a fons aquests dos volums (de moment n'han editat quatre, però aquests dos ja hem dit que ens semblen particularment aptes per als més menuts) és que els adults, pares o educadors, estiguin ben disposats a passar, ells mateixos, una bona estona observant-los i manipulant-los a fi de poder dirigir les descobertes que proporcionaran als nostres infants pel camí més planer, divertit i apassionat.

El bestiar

Els retrats

Il·lustrats per Tony ROSS i realitzats per Claude DELAFOSSE i GALLIMARD JEUNESSE. Barcelona: Cruïlla, Món Meravellós de l'Art, núm. 4 i 1, 1995; traduïts per Núria Font.

Tantàgora

Seminari Logo

Del 26 al 28 d'abril de 1996 se celebrarà a Terrassa el *VI Seminari Logo*. L'organitzen la Delegació Territorial d'Ensenyament del Vallès Occidental, l'Associació Logo Espanya i la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

S'hi tractaran temes com les tendències en les darreres aplicacions del Logo, el Logo i el currículum a l'educació infantil, Logo i multimèdia, etc. Si hi voleu presentar comunicacions, pòsters, tallers o vídeos, teniu de termini fins al 30 de gener de l'any que ve.

Per a més informació us podeu adreçar a

Ramon Cemeli

A. M. Rosa Sensat, Còrsega, 271

RSBBS 93-415 67 709 Jornades Logo

Ramon Palau

D. T. Vallès Occidental

Marquès de Comillas, 65, 08202 Sabadell

Tel.: 727 34 68. Fax: 727 37 76

Correu electrònic: rpalau@pie.xtec.es

Espai per a una creativitat sense límit

**Ceres, Pintures de dit, Tempera,
Gouache, Barnís fixador,
Pasta Blanca per enganxar.
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT**

MANLEY®

Teaching children from 0 to 6

Mixing age groups as an aspect of learning

TERESA DURAN

At the present time, in addition to a clear-cut and more often exclusive division between "big kids" and "little kids", we also find, particularly among the younger children, a division by grade. Increasingly, their exchanges are limited to those in the same class throughout the school year, when it would be better if they could spend time with both older and younger children. In that way, as the older ones learn the responsibilities of looking after the younger ones, they mature together. As for the smaller children, when they emulate their elders, they become surer of themselves and of others. And these are not the only advantages.

On learning to read as a social habit

ROSER ROS I VILANOVA

We often forget that embarking on the voyage of learning to read occurs when the child is very young. The first reading models encountered by children are their parents, since these adults are the ones that introduce them to verbal communication, as well as to writing as a common means of communication. Very soon children grasp that this activity involves using the written language to say things. To

watch people reading and to want to read are two developmental processes that follow each other closely. So adults must figure out how to make books part of the child's life.

School for ages 0-3

An experience with stories

DOLORS RAMOS

We wanted to share the school with parents, but the context and their roles were to be different from the usual. To do this, we called all the parents together. They had to prepare a story for presentation as a play, and the teacher contributed a proposal. The roles were assigned, and the first rehearsal was held. A second run-through took place a few days before the performance. The children also worked on the story. All things considered, it helped us remember that the school is for everyone.

A winter's day by the sea

E. B. MONT TÀBER

The children of this school rarely leave their own neighbourhood, which is run-down and densely populated. The article demonstrates a way of opening the children's own context to include a beach, no matter how different the two settings. This outing and the resulting activities made it possible for the children, and through them

their families, to feel more a part of the city they live in.

School for ages 3-6

Discovering oneself (on the inside)

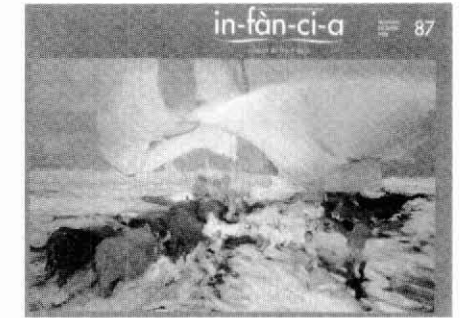
ÀNGEL VILLALON

The subject of the skeleton seemed to be something the children wanted to find out more about. Based on what they already knew, they worked on what they wanted to know. Using X-rays, books and by feeling each other's bones, they were able to deepen their earlier understanding. The project was completed with a reconstruction of the skeleton on paper, which conformed quite closely to reality.

A model train exhibit: preparation for measuring length

M. ANTÒNIA CANALS

Using play, without being aware of it as a learning activity, a group of children will discover a whole world of new concepts. To prepare the train exhibit, three factories are necessary: one factory for the tracks, one for the carriages, and one for the engines. As soon as the children start work, they make use of mathematical processes, such as estimating approximate lengths, giving the proper verbal expression to a logical process, the arrangement of length and much, much more.

The child and society

On the Homes report, the communications media and childcare

MÒNICA GARCIA

The purpose of the report was to study how the newspapers in seven European countries handle issues like fatherhood, to see whether they help to create true equality between men and women. With the exception of Denmark, it appears that the culture of equality is by no means completely accepted. To change this, the communications media have an important role to play. Although they reflect reality, they also serve as opinion-makers.

The child and health

Movement is healthy

JOAN RIPOLL

Exercise mobilizes glucose, prevents the accumulation of fats and stimulates children's appetites. It increases the lung capacity and establishes new neuron connections. For the child the best way to encourage his/her physical activity is through play. And to play they need space and companions. As for toys, a cloth football can be enough, although quite logically they will demand toy guns since they see so many images of wars, fights, murders...

Ciutat educadora

POZO, M. M. DEL: «La utilización de parques y jardines como espacios educativos alternativos en Madrid (1900-1931)», *Historia de la Educación*, 12-13, 1993.

Didàctica

BOQUETE, M. J.: «Aprendiendo de los más pequeños», *Cuadernos de Pedagogía*, 236, abril de 1995, pàg. 40-43.

DÍEZ NAVARRO, C.: «Tenemos un tesoro en clase», *Aula material*, 30 (suplement *Aula* 38), maig de 1995.

Expressió corporal

BROZAS PAOLO, M. P.: «Els objectes: recursos pedagògics en expressió corporal», *Apunts*, 40, abril de 1995, pàg. 34-38.

Infants superdotats

LEROY-AUDOUIN, C.: «La transition école maternelle-école élémentaire pour les enfants "en avance": du passage anticipé en cours préparatoire au cycle des apprentissages fondamentaux», *Enfance*, 1, gener de 1995.

Llengua

FORMENTINI, P.: «Parola, parolina, parolona», *Bambini*, 4, abril de 1995, pàg. 44-47.

Literatura oral

CERRILLO, P.: «Cancionero popular infantil de la Provincia de Cuenca», *Boletín IBBY*, 2, 1992, pàg. 4-24.

Noves tipologies

BINIÉS, P.: «Una casa de colores para los niños y sus familias», *Comunidad Escolar*, 497, maig de 1995, pàg. 22-23.

Psicologia

FERNÁNDEZ, M. A., M. DURUP i J. PAILHOUS: «Mieux percevoir la forme des objets à 2 mois: main droite ou main gauche», *Enfance*, 2, febrer de 1995, pàg. 155-164.

GUIDETTI, M., i C. TOURRETTE: «Un nouvel outil d'évaluation des compétences communicatives du jeune enfant: l'ECSP et sa validation», *Enfance*, 2, febrer de 1995, pàg. 173-178.

ROVIRA, K., i R. LECUYER: «Organisation perceptive chez les bébés de 4 mois: la détection de permutations», *Enfance*, 2, febrer de 1995, pàg. 135-146.

WARKENTIN, V., P. M. BAUDONNIERE i S. MARGULES: «Emergence de la fonction symbolique et développement cognitif chez l'enfant entre 17 et 20 mois», *Enfance*, 2, febrer de 1995, pàg. 179-186.

Treball per projectes

CLAUSELL, A., i T. GANAU: «El treball per projectes a l'Educació Infantil», *Articles*, 4, 1995.

Butlleta de subscripció

Cognoms Nom

Adreça

C. P. Població

Telèfon -

Se subscriu a **In-fàn-ci-a** per a l'any 1996 (6 números)
 Import: 4.375 ptes. Preu per exemplar: 785 ptes. (IVA inclòs)

Pagament:
 Per xec nominatiu a favor de l'A.M. Rosa Sensat adjunt a la butlleta
 Per domiciliació bancària

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms Nom

Cognoms i nom del titular (en cas que sigui un altre que el de la subscripció)

Banc o caixa Adreça de l'agència

C. P. Població

Entitat Oficina Compte/llibreta

Senyors: Us agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta atengueu el rebut que anyalment us presentarà l'Associació de Mestres Rosa Sensat per al pagament de la meua subscripció a la revista **In-fàn-ci-a**.
 (Firma)

in-fàn-ci-a

educar de 0 a 6 anys

Còrsega, 271
08008 BARCELONA

biblioteca

Ministerio de Educación y Ciencia
Ediciones Morata, S.L.

ESCUELAS INFANTILES DE REGGIO EMILIA:
La inteligencia se construye usándola, Madrid: Ministeri d'Educació i Ciència i Ediciones Morata, 1995.

En aquest volum es recullen nombroses experiències educatives fetes en escoles infantils municipals de Reggio Emilia. Projectes i activitats que han nascut de l'interès d'un conjunt de professors que conviuen amb infants i que frueixen escoltant, conversant i investigant amb ells.

En aquesta modalitat d'escoles es posen a prova la fecunditat d'idees, el treball reflexiu i en equip, la intuïció i sensibilitat d'un col·lectiu docent que intenta connectar de manera coherent fins i recursos, les idees amb els fets, la fantasia amb la raó. Estem davant d'un "manifest de didàctica" per a aquesta etapa. Els projectes assumeixen una concepció pedagògica en la qual du a terme un paper primordial la figura del professor-investigador, imprescindible per poder moure's en un espai on són consubstancials categories conceptuals com llibertat, complexitat, pluridimensionalitat, etc.

Les escoles infantils apareixen com una comunitat educativa en la qual "ens eduquem", més que no "s'educa".

Edició i Administració: Associació de Mestres Rosa Sensat.

Còrsega, 271 - 08008 Barcelona. Telèfon 237 07 01

Direcció: Irene Balaguer i Roser Ros. *Cap de Redacció:* Raimon Portell. *Secretaria:* Mercè Marlès. *Consell de Redacció:* Concepció Acedo, Enric Batiste, Ferran Casas, Carme Cols, Mercè Comas, Jordi Cots, M. Carme Díez, Rosa F. dos Reies, Fidel García-Berlanga, Esteve I. Gay, Xavier Gimeno, Josepa Gómez, Roser Gómez, Pilar Gorgorió, Núria Jiménez, Joaquim Jubert, Montserrat Jubete, Teresa Majem, Immaculada Muyor, Pepa Òdena, Àngels Ollé, Montserrat Perramon, Lurdes Reyes, Joan Ripoll, Tina Roig, Rosa M. Securun.

Projecte gràfic i disseny de les cobertes: Enric Satué. *Foto:* Gabriel Serra, Joaquim Sorolla, *L'arribada de les barques*, València, propietat del Museu Sorolla de Madrid.

Composició i fotolits: Libertype Fotocomposició, S.L. *Impremta:* Litoclub.

Dipòsit legal: B-21091-83. *ISSN:* 0212-4599.

Distribució i Subscripcions: Associació de Mestres Rosa Sensat. Còrsega, 271 - 08008 Barcelona.

Preu de subscripció: 4.150 ptes. l'any. *pvv:* 750 ptes. IVA inclòs.

BORJA, Maria de, i altres: **Les ludoteques catalanes. Estudi d'una realitat**, Barcelona: Departament de Didàctica i Organització Escolar de la Universitat de Barcelona, 1995.

Com exposa Alexandre Sanvisens a la contracoberta del llibre:

"En el cas de les ludoteques a Catalunya [...] calia fer un resum de l'obra feta [...]. En aquest llibre es fa una reflexió conscient i documentada sobre la situació de les ludoteques i de la seva xarxa, encara no completada, a Catalunya, després de dotze anys d'instal·lació i actuació ininterrompuda. Tenim, així, l'estat de la qüestió. La trajectòria sincrònica i diacrònica. Ara s'ha de veure, amb l'entusiasme que cal, la possible evolució, considerant les dimensions d'obertura que calen al sistema —sistema obert i relacionant— de les ludoteques. L'esperança no falta."

ÍNDEX DE 1995

SECCIONS

Bones pensades

- NAVARRO, Miriam-El carnaval dels animals. La fantasia zoològica de Camille Saint-Saëns..... núm. 82, p. 19
- NAVARRO, Miriam-Les quatre estacions d'Antonio Vivaldi. L'Allegro- del Concert en Mi M La Primavera ..... núm. 83, p. 19
- NAVARRO, Miriam-Suite d'El llac dels cignes de Piotr Ilitx Txaiikovski. La «Dansa dels cignes» (escena de l'acte II)..... núm. 84, p. 13
- NAVARRO, Miriam-Suite Grand Canyon. Suite per a orquestra de Ferde Grofé..... núm. 85, p. 19
- NAVARRO, Miriam-Simfonia núm. 6 en fa major Pastoral..... núm. 86, p. 21
- NAVARRO, Miriam-El Passeig en trineu de Leopold Mozart..... núm. 87, p. 21

Editorial

- L'any Artur Martorell..... núm. 82, p. 1
- No hi és!..... núm. 83, p. 1
- La paradoxa curricular ..... núm. 84, p. 1
- Municipi i infància..... núm. 85, p. 1
- De moral, parlem-ne!..... núm. 86, p. 1
- El Congrés de Renovació Pedagògica..... núm. 87, p. 1

Educar de 0 a 6 anys

- MARTÍNEZ, Miquel-L'autoestima..... núm. 82, p. 6-8
- OCHOA, Jaime-Els hàbits i les rutines ..... núm. 82, p. 9-13
- ROS i VILANOVA, Roser- Qui parla els seus sons esventa..... núm. 83, p. 5-8
- DÍEZ, M. Carme-El desig d'ensenyar..... núm. 83, p. 9-12
- KOFOD, Irene-La importància dels intercanvis..... núm. 84, p. 4-6
- LETERRIER, Françoise-El taller infant lector..... núm. 84, p. 7-8
- ALZOLA, Nerea; OTAÑO, Juanjo-El perquè de la vida quotidiana a l'escola..... núm. 85, p. 4-7
- SANMARTÍ, Neus-Aprenen ciències, els més petits? ..... núm. 85, p. 8-11
- FLEKKØY, Maalfrid-Els drets de participació: són especials?..... núm. 86, p. 7-11
- DURAN, Teresa-El mestissatge d'edats com a element educatiu..... núm. 87, p. 5-7
- ROS i VILANOVA, Roser-De l'adquisició de la lectura com a hàbit social..... núm. 87, p. 8-11

El conte

- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i les culleres..... núm. 82, p. 38-39
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els ganivets ..... núm. 83, p. 40-41
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i les forquilles ..... núm. 84, p. 42-43
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els plats..... núm. 85, p. 42-43
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els espaguetis ..... núm. 86, p. 42-43
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i la sopa..... núm. 87, p. 36-37

Escola 0-3

- BUSQUÉ, M.-El joc entre els 0 i els 3 anys..... núm. 82, p. 14-15
- MUYOR, Imma-L'escola bressol al barri ..... núm. 82, p. 16-18
- VEGA, Silvia-Tot manipulant materials ..... núm. 83, p. 13-15
- THIÓ, Carme-Breus reflexions sobre la programació a l'escola bressol ..... núm. 83, p. 16-18
- MUYOR, Imma-Els més petits de tots també fem llibres vius..... núm. 84, p. 9-12
- JIMÉNEZ, M. Carme; PALLISÉ, Rosa M.-I ara... Aigua!..... núm. 85, p. 12-14
- HUGAS, Àngels-Dansa: goig i expressió corporal..... núm. 85, p. 15-17
- BASSET, Mercè; JUBETE, Montserrat; RIBAS, Aurora-La intervenció educativa a l'espai familiar..... núm. 86, p. 13-16
- RIBES, Elisabet; VALERO, Mary-La manipulació de materials com a recurs educatiu..... núm. 86, p. 17-19
- RAMOS, Dolors-Una experiència amb els contes..... núm. 87, p. 13-15
- MONT TÀBER, E. B.-Dia d'hivern vora el mar..... núm. 87, p. 16-19

Escola 3-6

- DÍEZ, M. Carme-Com llueix la quotidianitat..... núm. 82, p. 21-23
- COSIDÓ, Montserrat-L'educació sensorial com a eix transversal al parvulari ..... núm. 82, p. 24-26
- MARCO, Merxe; CUTILLAS, Anna-Projecte els castells ..... núm. 83, p. 20-23
- BADIA, Marta-Frederic Mompou..... núm. 83, p. 25-28
- FEU, Teresa; PALACÍN, Adelina; VERDAGUER, Assumpta-Estudi de l'aire a l'escola infantil..... núm. 84, p. 15-19
- SANJUAN, Rosa; COLMENARES, Marleny-Relació família-escola, nens grans-nens petits al parvulari..... núm. 84, p. 21-24
- MIRA, M. Rosa-La geometria al parvulari..... núm. 85, p. 20-24
- CARTA, Paola; LANGELLA, Anna-Signe, color, comunicació ..... núm. 85, p. 26-30
- PONS, Anna; POU, M. Victòria-Tot buscant s'apren ..... núm. 86, p. 22-24
- CERDÀ, Empar-Anem als bombers ..... núm. 86, p. 25-27

- VILLALON, Àngel-Descoberta d'un mateix (per dins) ..... núm. 87, p. 22-24
- CANALS, M. Antònia-El joc de l'exposició de trens. Preparació de la mesura de longitud..... núm. 87, p. 25-28

Infant i societat

- BINIÉS, Puri-Conversa amb Joan Duch, del Casal del Raval..... núm. 82, p. 27-28
- SADURNÍ, Marta-L'empremta de la violència televisiva en la ment dels infants..... núm. 82, p. 29-33
- VILANOVA, Martí-El gran joc del planetari..... núm. 83, p. 31-33
- MERCIER, Yvette-Crear espais i temps de lectura..... núm. 83, p. 34-35
- BINIÉS, Puri-Quan la televisió fa desaparèixer la infantesa. Conversa amb Neil Postman ..... núm. 84, p. 25-27
- LURÇAT, Liliane-Els efectes violents de la televisió..... núm. 84, p. 29-34
- HARKER, Lisa-Els prenen el seu temps..... núm. 85, p. 31-34
- SELVA, Marta; SOLÀ, Anna-Barri Sèsam ..... núm. 86, p. 29-32
- BARANDICA, Esteve; HERNÁNDEZ, Antònia; VILARRASA, Araceli-El coneixement de la ciutat..... núm. 86, p. 34-37
- GARCIA, Mònica-Sobre l'informe «Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància» ..... núm. 87, p. 29-32

Infant i salut

- MORON, Silvia-L'alimentació a l'escola bressol..... núm. 82, p. 34-37
- SERRA, M. Eugènia-Què mengen els nostres nens? ..... núm. 83, p. 37-39
- BUSQUÉ, Montserrat-La veu ..... núm. 84, p. 35-37
- GAY, Esteve-Ignasi; MARTÍN, Pilar-Infants amb hemofília..... núm. 84, p. 38-41
- THIÓ, Carme-La gelosia..... núm. 85, p. 36-39
- PASCUAL, M. Àngels-Al·lèrgia: factors hereditaris i prevenció..... núm. 85, p. 39-40
- VILA-COTS, Jordi-Trastorns de la comunicació el primer any de vida.... núm. 86, p. 39-41
- RIPOLL, Joan-Bellugar-se és saludable ..... núm. 87, p. 33-35

TEMES

Alimentació

- MORON, Silvia-L'alimentació a l'escola bressol..... núm. 82, p. 34-37

- SERRA, Eugènia-Què mengen els nostres nens?..... núm. 83, p. 37-39

Aprenentatge

- DURAN, Teresa-El mestissatge d'edats com a element educatiu..... núm. 87, p. 5-7
- SANMARTÍ, Neus-Aprenen ciències, els més petits? ..... núm. 85, p. 8-11

Autoavaluació

- MARTÍNEZ, Miquel-L'autoestima ..... núm. 82, p. 6-8

Autonomia

- OCHOA, Jaime-Els hàbits i les rutines ..... núm. 82, p. 9-13

Ciències

- SANMARTÍ, Neus-Aprenen ciències, els més petits? ..... núm. 85, p. 8-11
- VILLALON, Àngel-Descoberta d'un mateix (per dins) ..... núm. 87, p. 22-24

Comunicació

- CARTA, Paola; LANGELLA, Anna-Signe, color, comunicació ..... núm. 85, p. 26-30
- DíEZ, M. Carme-Com llueix la quotidianitat..... núm. 82, p. 21-23
- DURAN, Teresa-El mestissatge d'edats com a element educatiu..... núm. 87, p. 5-7
- ROS i VILANOVA, Roser-Qui parla els seus sons esventa..... núm. 83, p. 5-8

Cultura

- LETERRIER, Françoise-El taller infant lector ..... núm. 84, p. 7-8
- MERCIER, Yvette-Crear espais i temps de lectura ..... núm. 83, p. 34-35

Cultures

- KOFOD, Irene-La importància dels intercanvis ..... núm. 84, p. 4-6

Dansa

- HUGAS, Àngels-Dansa: goig i expressió corporal..... núm. 85, p. 15-17

Didàctica

- DíEZ, M. Carme-Com llueix la quotidianitat..... núm. 82, p. 21-23
- FEU, Teresa; PALACÍN, Adelina; VERDAGUER, Assumpta-Estudi de l'aire a l'escola infantil..... núm. 84, p. 15-19

Educació arreu del món

- KOFOD, Irene-La importància dels intercanvis ..... núm. 84, p. 4-6

Educació

- ALZOLA, Nerea; OTANO, Juanjo-El perquè de la vida quotidiana a l'escola ..... núm. 85, p. 4-7
- LETERRIER, Françoise-El taller infant lector ..... núm. 84, p. 7-8
- MARTÍNEZ, Miquel-L'autoestima ..... núm. 82, p. 6-8
- SANJUAN, Rosa; COLMENARES, Marleny-Relació família-escola, nens grans nens petits al parvulari ..... núm. 84, p. 21-24
- THIÓ, Carme-Breus reflexions sobre la programació a l'escola bressol. .... núm. 83, p. 16-18

Educació sensorial

- CARTA, Paola; LANGELLA, Anna-Signe, color, comunicació ..... núm. 85, p. 26-30
- COSIDÓ, Montserrat-L'educació sensorial com a eix transversal al parvulari ..... núm. 82, p. 24-26
- FEU, Teresa; PALACÍN, Adelina; VERDAGUER, Assumpta-Estudi de l'aire a l'escola infantil ..... núm. 84, p. 15-19
- JIMÉNEZ, M. Carme; PALLISÉ, Rosa M.-I ara... Aigua! ..... núm. 85, p. 12-14
- VEGA, Silvia-Tot manipulant materials ..... núm. 83, p. 13-15

Elements natura

- VILANOVA, Martí-El gran joc del planetari ..... núm. 83, p. 31-33

Entrevistes

- BINIÉS, Puri-Conversa amb Joan Duch, del Casal del Raval ..... núm. 82, p. 27-28
- BINIÉS, Puri-Quan la televisió fa desaparèixer la infantesa. Conversa amb Neil Postman ..... núm. 84, p. 25-27

Escola

- DíEZ, M. Carme-El desig d'ensenyar ..... núm. 83, p. 9-12
- OCHOA, Jaime-Els hàbits i les rutines ..... núm. 82, p. 9-13

Escola bressol

- HUGAS, Àngels-Dansa: goig i expressió corporal ..... núm. 85, p. 15-17
- JIMÉNEZ, M. Carme; PALLISÉ, Rosa M.-I ara... Aigua! ..... núm. 85, p. 12-14
- MONT TÀBER, E. B.-Dia d'hivern vora el mar ..... núm. 87, p. 16-19
- MUYOR, Imma-L'escola bressol al barri ..... núm. 82, p. 16-18

- MUYOR, Imma-Els més petits de tots també fem llibres vius ..... núm. 84, p. 9-12
- RIBES, Elisabet; VALERO, Mary-La manipulació de materials com a recurs educatiu ..... núm. 86, p. 17-19
- THIÓ, Carme-Breus reflexions sobre la programació a l'escolabressol.. ..... núm. 83, p. 16-18
- VEGA, Silvia-Tot manipulant materials ..... núm. 83, p. 13-15

Esport

- RIPOLL, Joan-Bellugar-se és saludable ..... núm. 87, p. 33-35

Família

- BASSET, Mercè; JUBETE, Montserrat; RIBAS, Aurora-La intervenció educativa a l'espai familiar ..... núm. 86, p. 13-16
- GARCIA, Mònica-Sobre l'informe "Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància" ..... núm. 87, p. 29-32
- SANJUAN, Rosa; COLMENARES, Marleny-Relació família-escola, nens grans nens petits al parvulari ..... núm. 84, p. 21-24
- THIÓ, Carme-La gelosia ..... núm. 85, p. 36-38

Fer de mestre

- ALZOLA, Nerea; OTANO, Juanjo-El perquè de la vida quotidiana a l'escola ..... núm. 85, p. 4-7

Folklore

- BUSQUÉ, Montserrat-El joc entre els 0 i els 3 anys ..... núm. 82, p. 14-15
- BUSQUÉ, Montserrat-La veu ..... núm. 84, p. 35-37
- ROS i VILANOVA, Roser-Qui parla els seus sons esventa ..... núm. 83, p. 5-8

Infància

- BUSQUÉ, Montserrat-El joc entre els 0 i els 3 anys ..... núm. 82, p. 14-15
- SADURNÍ, Marta-L'empremta de la violència televisiva en la ment dels infants ..... núm. 82, p. 29-33

Interculturalisme

- MERCIER, Yvette-Crear espais i temps de lectura ..... núm. 83, p. 34-35

Literatura

- LETERRIER, Françoise-El taller infant lector ..... núm. 84, p. 7-8

- MERCIER, Yvette-Crear espais i temps de lectura ..... núm. 83, p. 34-35
- MUYOR, Imma-Els més petits de tots també fem llibres vius ..... núm. 84, p. 9-12

Literatura infantil

- RAMOS, Dolors-Una experiència amb els contes..... núm. 87, p. 13-15
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i les culleres..... núm. 82, p. 38-39
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els ganivets ..... núm. 83, p. 40-41
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i les forquilles ..... núm. 84, p. 42-43
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els plats..... núm. 85, p. 42-43
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els espaguetis ..... núm. 86, p. 42-43
- ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i la sopa..... núm. 87, p. 36-37

Llengua

- ROS i VILANOVA, Roser-De l'adquisició de la lectura com a hàbit social..... núm. 87, p. 8-11

Matemàtica

- CANALS, M. Antònia-El joc de l'exposició de trens. Preparació de la mesura de longitud..... núm. 87, p. 25-28
- MIRA, M. Rosa-La geometria al parvulari..... núm. 85, p. 20-24

Medi ambient

- MONT TÀBER, E. B.-Dia d'hivern vora el mar ..... núm. 87, p. 16-19

Medicina

- GAY, Esteve-Ignasi; MARTÍN, Pilar-Infants amb hemofília..... núm. 84, p. 38-41
- PASCUAL, M. Àngels-Al·lèrgia: factors hereditaris i prevenció..... núm. 85, p. 39-40

Mitjans de comunicació

- BINIÉS, Purí-Quan la televisió fa desaparèixer la infantesa. Conversa amb Neil Postman..... núm. 84, p. 25-27
- GARCIA, Mònica-Sobre l'informe "Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància"..... núm. 87, p. 29-32
- LURÇAT, Liliane-Els efectes violents de la televisió ..... núm. 84, p. 29-34
- SADURNÍ, Marta-L'empremta de la violència televisiva en la ment dels infants..... núm. 82, p. 29-33
- SELVA, Marta; SOLÀ, Anna-Barri Sèsam ..... núm. 86, p. 29-32

Mètodes pedagògics

- CANALS, M. Antònia-El joc de l'exposició de trens. Preparació de la mesura de longitud..... núm. 87, p. 25-28

Música

- BADIA, Marta-Frederic Mompou..... núm. 83, p. 25-28
- BUSQUÉ, Montserrat-El joc entre els 0 i els 3 anys ..... núm. 82, p. 14-15
- BUSQUÉ, Montserrat-La veu..... núm. 84, p. 35-37

Neurologia

- VILA-COTS, Jordi-Trastorns de la comunicació el primer any de vida..... núm. 86, p. 39-41

Observació

- PONS, Anna; POU, M. Victòria-Tot buscant s'aprèn ..... núm. 86, p. 22-24
- RIBES, Elisabet; VALERO, Mary-La manipulació de materials com a recurs educatiu..... núm. 86, p. 17-19

Parvulari

- BADIA, Marta-Frederic Mompou..... núm. 83, p. 25-28
- CANALS, M. Antònia-El joc de l'exposició de trens. Preparació de la mesura de longitud..... núm. 87, p. 25-28
- CARTA, Paola; LANGELLA, Anna-Signe, color, comunicació ..... núm. 85, p. 26-30
- CERDÀ, Empar-Anem als bombers ..... núm. 86, p. 25-27
- COSIDÓ, Montserrat-L'Educació sensorial com a eix transversal al parvulari..... núm. 82, p. 24-26
- DÍEZ, M. Carme-Com llueix la quotidianitat..... núm. 82, p. 21-23
- DÍEZ, M. Carme-El desig d'ensenyar..... núm. 83, p. 9-12
- FEU, Teresa; PALACÍN, Adelina; VERDAGUER, Assumpta-Estudi de l'aire a l'escola infantil ..... núm. 84, p. 15-19
- KOFOD, Irene-La importància dels intercanvis..... núm. 84, p. 4-6
- MARCO, Merxe; CUTILLAS, Anna-Projecte els castells ..... núm. 83, p. 20-23
- MIRA, M. Rosa-La geometria al parvulari..... núm. 85, p. 20-24
- PONS, Anna; POU, M. Victòria-Tot buscant s'aprèn ..... núm. 86, p. 22-24
- SANJUAN, Rosa; COLMENARES, Marleny-Relació família-escola, nens grans-nens petits al parvulari..... núm. 84, p. 21-24
- VILLALON, Àngel-Descoberta d'un mateix (per dins)..... núm. 87, p. 22-24

Pedagogia

- Díez, M. Carme-El desig d'ensenyar..... núm. 83, p. 9-12

Pensament

- FLEKKØY, Maalfrid-Els drets de participació: són especials? ..... núm. 86, p. 7-11

Plàstica

- COSIDÓ, Montserrat-L'educació sensorial com a eix transversal al parvulari ..... núm. 82, p. 24-26

Quotidià

- ALZOLA, Nerea; OTAÑO, Juanjo-El perquè de la vida quotidiana a l'escola ..... núm. 85, p. 4-7
- BASSET, Mercè; JUBETE, Montserrat; RIBAS, Aurora-La intervenció educativa a l'espai familiar ..... núm. 86, p. 13-16
- MUYOR, Imma-L'escola bressol al barri ..... núm. 82, p. 16-18
- OCHOA, Jaime-Els hàbits i les rutines ..... núm. 82, p. 9-13
- THIÓ, Carme-La gelosia ..... núm. 85, p. 36-38

Questions jurídiques

- FLEKKØY, Maalfrid-Els drets de participació: són especials? ..... núm. 86, p. 7-11

Recursos didàctics

- BARANDICA, Esteve; HERNÁNDEZ, Antònia; VILARRASA, Araceli-El coneixement de la ciutat..... núm. 86, p. 34-37
- CERDÀ, Empar-Anem als bombers ..... núm. 86, p. 25-27
- MARCO, Merxe; CUTILLAS, Anna-Projecte els castells ..... núm. 83, p. 20-23
- VILANOVA, Martí-El gran joc del planetari..... núm. 83, p. 31-33
- PONS, Anna; POU, M. Victòria-Tot buscant s'aprèn ..... núm. 86, p. 22-24

Relació amb pares

- RAMOS, Dolors-Una experiència amb els contes..... núm. 87, p. 13-15

Salut

- BUSQUÉ, Montserrat-La veu ..... núm. 84, p. 35-37
- GAY, Esteve-Ignasi; MARTÍN, Pilar-Infants amb hemofília ..... núm. 84, p. 38-41
- MORON, Silvia-L'alimentació a l'escola bressol..... núm. 82, p. 34-37

- PASCUAL, M. Àngels-Al·lèrgia: factors hereditaris i prevenció ..... núm. 85, p. 39-40
- RIPOLL, Joan-Bellugar-se és saludable ..... núm. 87, p. 33-35
- SERRA, Eugènia-Què mengen els nostres nens?..... núm. 83, p. 37-39
- THIÓ, Carme-La gelosia ..... núm. 85, p. 36-39
- VILA-COTS, Jordi-Trastorns de la comunicació el primer any de vida..... núm. 86, p. 39-41

Societat

- BASSET, Mercè; JUBETE, Montserrat; RIBAS, Aurora-La intervenció educativa a l'espai familiar ..... núm. 86, p. 13-16
- BINIÉS, Puri-Conversa amb Joan Duch, del Casal del Raval ..... núm. 82, p. 27-28
- FLEKKØY, Maalfrid-Els drets de participació: són especials? ..... núm. 86, p. 7-11
- GARCIA, Mònica-Sobre l'informe "Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància" ..... núm. 87, p. 29-32
- HARKER, Lisa-Els prenen el seu temps..... núm. 85, p. 31-34

Teatre

- RAMOS, Dolors-Una experiència amb els contes..... núm. 87, p. 13-15

Urbanisme

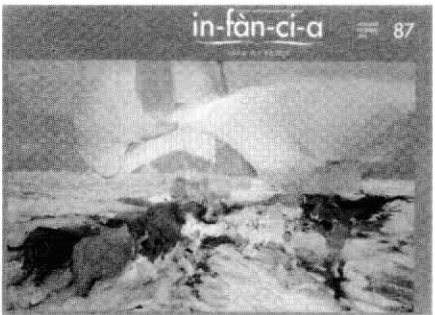
- BARANDICA, Esteve; HERNÁNDEZ, Antònia; VILARRASA, Araceli-El coneixement de la ciutat..... núm. 86, p. 34-37

Valors

- HARKER, Lisa-Els prenen el seu temps..... núm. 85, p. 31-34
- LURÇAT, Liliane-Els efectes violents de la televisió ..... núm. 84, p. 29-34
- SADURNÍ, Marta-L'empremta de la violència televisiva en la ment dels infants..... núm. 82, p. 29-33
- SELVA, Marta; SOLÀ, Anna-Barri Sèsam ..... núm. 86, p. 29-32

AUTORS

- ALZOLA, Nerea-El perquè de la vida quotidiana a l'escola..... núm. 85, p. 4-7
- BADIA, Marta-Frederic Mompou ..... núm. 83, p. 25-28
- BARANDICA, Esteve-El coneixement de la ciutat ..... núm. 86, p. 34-37
- BASSET, Mercè-La intervenció educativa a l'espai familiar..... núm. 86, p. 13-16

• BINIÉS, Puri-Conversa amb Joan Duch, del Casal del Raval.....	núm. 82, p. 27-28	• MORON, Silvia-L'alimentació a l'escola bressol.....	núm. 82, p. 34-37
• BINIÉS, Puri-Quan la televisió fa desaparèixer la infantesa. Conversa amb Neil Postman.....	núm. 84, p. 25-27	• MUYOR, Imma-L'escola bressol al barri.....	núm. 82, p. 16-18
• BUSQUÉ, Montserrat-El joc entre els 0 i els 3 anys.....	núm. 82, p. 14-15	• MUYOR, Imma-Els més petits de tots també fem llibres vius.....	núm. 84, p. 9-12
• BUSQUÉ, Montserrat-La veu.....	núm. 84, p. 35-37	• OCHOA, Jaime-Els hàbits i les rutines.....	núm. 82, p. 9-13
• CANALS, M. Antònia-El joc de l'exposició de trens. Preparació de la mesura de longitud.....	núm. 87, p. 25-28	• OTAÑO, Juanjo-El perquè de la vida quotidiana a l'escola.....	núm. 85, p. 4-7
• CARTA, Paola-Signe, color, comunicació.....	núm. 85, p. 26-30	• PALACÍN, Adelina-Estudi de l'aire a l'escola infantil.....	núm. 84, p. 15-19
• CERDÀ, Empar-Anem als bombers.....	núm. 86, p. 25-27	• PALLISÉ, Rosa M.-I ara... Aigua!.....	núm. 85, p. 12-14
• COLMENARES, Marleny-Relació família-escola, nens grans-nens petits al parvulari.....	núm. 84, p. 21-24	• PASCUAL, M. Àngels-Al·lèrgia: factors hereditaris i prevenció.....	núm. 85, p. 39-40
• COSIDÓ, Montserrat-L'educació sensorial com a eix transversal al parvulari.....	núm. 82, p. 24-26	• PONS, Anna-Tot buscant s'aprèn.....	núm. 86, p. 22-24
• CUTILLAS, Anna-Projecte els castells.....	núm. 83, p. 20-23	• POU, M. Victòria-Tot buscant s'aprèn.....	núm. 86, p. 22-24
• DíEZ, M. Carne-Com llueix la quotidianitat.....	núm. 82, p. 21-23	• RAMOS, Dolors-Una experiència amb els contes.....	núm. 87, p. 13-15
• DíEZ, M. Carne-El diseg d'ensenyar.....	núm. 83, p. 9-12	• RIBAS, Aurora-La intervenció educativa a l'espai familiar.....	núm. 86, p. 13-16
• DURAN, Teresa-El mestissatge d'edats com a element educatiu.....	núm. 87, p. 5-7	• RIBES, Elisabet-La manipulació de materials com a recurs educatiu.....	núm. 86, p. 17-19
• FEU, Teresa-Estudi de l'aire a l'escola infantil.....	núm. 84, p. 15-19	• RIPOLL, Joan-Bellugar-se és saludable.....	núm. 87, p. 33-35
• FLEKKØY, Maalfrid-Els drets de participació: són especials?.....	núm. 86, p. 7-11	• ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i les culleres.....	núm. 82, p. 38-39
• GARCIA, Mònica-Sobre l'informe "Homes, mitjans de comunicació i atenció a la infància".....	núm. 87, p. 29-32	• ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els ganivets.....	núm. 83, p. 40-41
• GAY, Esteve-Ignasi-Infants amb hemofília.....	núm. 84, p. 38-41	• ROS i VILANOVA, Roser-Quí parla els seus sons esventa.....	núm. 83, p. 5-8
• HARKER, Lisa-Els prenen el seu temps.....	núm. 85, p. 31-34	• ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i les forquilles.....	núm. 84, p. 42-43
• HERNÁNDEZ, Antònia-El coneixement de la ciutat.....	núm. 86, p. 34-37	• ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i les forquilles.....	núm. 85, p. 42-43
• HUGAS, Àngels-Dansa: goig i expressió corporal.....	núm. 85, p. 15-17	• ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els plats.....	núm. 86, p. 42-43
• JUBETE, Montserrat-La intervenció educativa a l'espai familiar.....	núm. 86, p. 13-16	• ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i els espaguetis.....	núm. 87, p. 8-11
• JIMÉNEZ, M. Carne-I ara... Aigua!.....	núm. 85, p. 12-14	• ROS i VILANOVA, Roser-De l'adquisició de la lectura com a hàbit social.....	núm. 87, p. 36-37
• KOFOD, Irene-La importància dels intercanvis.....	núm. 84, p. 4-6	• ROS i VILANOVA, Roser-La Paula i la sopa.....	núm. 82, p. 29-33
• LANGELLA, Anna-Signe, color, comunicació.....	núm. 85, p. 26-30	• SADURNÍ, Marta-L'empremta de la violència televisiva en la ment dels infants.....	núm. 84, p. 21-24
• LETERRIER, Françoise-El taller infant lector.....	núm. 84, p. 7-8	• SANJUAN, Rosa-Relació família-escola, nens grans-nens petits al parvulari.....	núm. 85, p. 8-11
• LURÇAT, Liliane-Els efectes violents de la televisió.....	núm. 84, p. 29-34	• SANMARTÍ, Neus-Aprenen ciències, els més petits?.....	núm. 86, p. 29-32
• MARTÍN, Pilar-Infants amb hemofília.....	núm. 84, p. 38-41	• SELVA, Marta-Barri Sèsam.....	núm. 83, p. 37-39
• MARTÍNEZ, Miquel-L'autoestima.....	núm. 82, p. 6-8	• SERRA, M. Eugènia-Què mengem els nostres nens?.....	núm. 86, p. 29-32
• MARCO, Merxe-Projecte els castells.....	núm. 83, p. 20-23	• SOLÀ, Anna-Barri Sèsam.....	núm. 83, p. 16-18
• MERCIER, Yvette-Crear espais i temps de lectura.....	núm. 83, p. 34-35	• THIÓ, Carme-Breus reflexions sobre la programació a l'escola bressol.....	núm. 85, p. 36-39
• MIRA, M. Rosa -La geometria al parvulari.....	núm. 85, p. 20-24	• THIO, Carme-La gelosia.....	núm. 86, p. 17-19
• MONT TÁBER, E. B.-Dia d'hivern vora el mar.....	núm. 87, p. 16-19	• VALERO, Mary-La manipulació de materials com a recurs educatiu.....	núm. 83, p. 13-15
		• VEGA, Silvia-Tot manipulant materials.....	núm. 84, p. 15-19
		• VERDAGUER, Assumpta-Estudi de l'aire a l'escola infantil.....	núm. 86, p. 39-41
		• VILA-COTS, Jordi-Trastorns de la comunicació el primer any de vida.....	núm. 83, p. 31-33
		• VILANOVA, Martí-El gran joc del planetari.....	núm. 86, p. 34-37
		• VILARRASA, Araceli-El coneixement de la ciutat.....	núm. 87, p. 22-24
		• VILLALON, Àngel-Descoberta d'un mateix (per dins).....	

Propostes per a la renovació de l'ensenyament

LA PRÀCTICA EDUCATIVA. Com ensenyar

Antoni Zabala i Vidiella

Aquest llibre tracta de la pràctica educativa: de les relacions interactives a la classe, del paper del professorat i de l'alumnat, de la distribució del temps i de l'organització de l'espai, d'avaluació, de materials curriculars, d'organització dels continguts... Les decisions sobre aquestes i altres qüestions relacionades amb el com ensenyar han d'estar justificades per la funció social de l'ensenyament i per la concepció sobre els processos d'aprenentatge. L'autor dona pautes i orientacions sobre com plantejar-se l'acció educativa a l'aula, des d'una perspectiva d'anàlisi i de reflexió sobre la pròpia pràctica, que ajudin a millorar-la.

226 pàgines
2.300 ptes.

SOCA-TIRA. Psicomotricitat, dinàmica i dansa a l'escola

Montserrat Anton/Margarida Barbal/Pere Godall/Jordi Segarra

Aquest llibre pretén coordinar les matèries escolars que estudien fonamentalment el cos. Partim de la premissa que cos i moviment són presents en qualsevol activitat que la persona faci i que cal saber-ne les possibilitats i limitacions.

La psicomotricitat abasta un camp molt ampli de situacions, vivències, experiències i habilitats. Per tal de sistematitzar els aspectes a tractar hem estructurat el llibre en tres parts: el cos, el ritme i la dansa.

SOCA-TIRA
PSICOMOTRICITAT, DINÀMICA I DANSA A L'ESCOLA

Montserrat Anton
Margarida Barbal
Pere Godall
Jordi Segarra
GRAÓ
EDITORIAL

94 pàgines
1.320 ptes.

GRAÓ

C/ Francesc Tàrraga, 32-34, 08027-Barcelona

Sol·liciteu catàleg al telèfon (93) 408 04 64

I Congrés

de

enovació
Pedagògica

I CONGRÉS DE LA RENOVACIÓ PEDAGÒGICA

8, 9 I 10 DE FEBRER DE 1996

PALAU DE CONGRESSOS

BARCELONA

JORNADES FINALS

PROGRAMA:

- 8 de febrer. 19 h. Acte inaugural. Conferència "L'educació del futur".
- 9-10 de febrer. Debats i sessions de treball sobre el document del Congrés.
- 10 de febrer. 18 h. Cloenda del Congrés.

TAULES DE TREBALL SOBRE EL DOCUMENT:

1. Comunitat educativa
2. Centre educatiu
3. Sistema educatiu
4. Societat
5. Renovació Pedagògica

INSCRIPCIÓ: 12.000 ptes

DURANT TOTS ELS DIES: Mostra de les 400 experiències presentades al Congrés.

INFORMACIÓ:

Secretaria del Primer Congrés
de la Renovació Pedagògica

Còrsega, 271, 3r 2a.
-08008 Barcelona-
Telèfon 93.2187887
Fax 93.4153680

